

ULKOISEN VIESTINNÄN PAINOPISTEET INFORME-HANKKEESSA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Forssa, Kestävä Kehitys

Kevät 2018

Juuli Launonen

Kestävä kehitys
Forssa

Tekijä	Juuli Launonen	Vuosi 2018
Työn nimi	Ulkoisen viestinnän painopisteet InforMe-hankkeessa	
Työn ohjaaja	Ulla-Maija Knuutti	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona InforMe-hankkeelle - Informaatiomuotoilulla maaseudun uusiutuvan energian mahdollisuudet esille. Hankkeen tavoitteena on tuottaa havainnollistettua ja yksityiskohtaista tietoa uusiutuvasta energiasta, siihen siirtymisestä ja energiavaihtoehtoista käytännönläheisten esimerkkien kautta informaatiomuotoilun avulla Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnissa. Hankeajka on 1.1.2016–31.12.2018 ja hankkeen päätoteuttajana toimii Lahden ammattikorkeakoulu Oy (LAMK). Hankkeen rahoittaja on Hämeen ELY-keskus.

Toimeksiantona oli selvittää, mihin hankkeen tulisi ulkoisessa viestinnässään keskittyä, toteuttamalla aiheesta haastattelututkimus. Työhön haastateltiin eri energia-asiantuntijoita sekä maaseudun pienyrittäjiä. Haastatteluissa selvitettiin maaseudun pienyrittäjien ja energia-asiantuntijoiden näkemystä siitä, mitkä ovat asenteet ja arvot uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuden parantamiseen kohtaan Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnissa. Kysyttiin, mitä viestintä- ja informaatiokanavia käytetään pääasiassa, kun etsitään tietoa uusiutuvista energiamuodoista ja energiatehokkuudesta, sekä pohdittiin haastateltavien kanssa, miten aihealueen viestintää voitaisiin edistää suhteessa haastateltavien tämän hetkisiin arvoihin ja mielipiteisiin.

Haastattelututkimus, vastausten analysointi ja raportointi suunniteltiin ja toteutettiin syksyllä 2016 tiiviissä yhteistyössä hanketyöryhmän kanssa. Yhteensä 12 henkilöä haastateltiin, haastattelut nauhoitettiin myöhemmän analysoinnin helpottamiseksi ja vastausten reliabiliteetin takaamiseksi. Tutkimuksen tuloksista selvisi muun muassa se, että informaatio uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta koetaan nykypäivänä usein vaikeaselkoiseksi, joten informaatiomuotoilua tarvitaan, jotta viestinnästä saadaan selkeää ja helpommin lähestyttävää.

Avainsanat Viestintä, maaseutu, uusiutuva energia, energiatehokkuus
Sivut 37 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Sustainable Development
Forssa

Author	Juuli Launonen	Year 2018
Subject	InforMe Project and Main Communication Methods Analysis	
Supervisor	Ulla-Maija Knuutti	

ABSTRACT

The thesis was commissioned by the project InforMe where the focus was to increase the production and usage of renewable energy by producing visualized and detailed information about renewable energy in general. The aspects of how to start to produce renewable energy and different renewable energy solutions were discussed. In the project practical examples were to be discovered in the regions Kanta- and Päijät-Häme, within the period of the 1st of January 2016 until the 31st of December 2018. The main operator is the Lahti University of Applied Sciences (LAMK) and it is financed by the ELY Centre of Häme (The center for Economic Development, Transport and the Environment).

The purpose of the thesis was to accomplish a survey by interviewing different energy field professionals and small entrepreneurs in the rural districts of Kanta-Häme and Päijät-Häme in order to find out their aspects and values towards energy and renewable energy. In addition, the main focus was to determine the main communication and information channels and methods used in these areas when information on this topic is required and whether there are ways to improve the communication procedures.

The survey, result analysis and reporting were all accomplished in the autumn of 2016 with a close co-operation with the team of the project. Altogether twelve people were interviewed. To ensure the reliability of the answers and to facilitate the analysis reporting, the interviews were also recorded.

The conclusion of the survey was, that the information should be modified to be more clear and easier to understand. Renewable energy is still a new and an unfamiliar topic for many, so the information made should be easy to approach.

Keywords Communication, rural district, renewable energy, energy efficiency
Pages 37 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	UUSIUTUVA ENERGIA JA ENERGIATEHOKKUUS	2
2.1	Uusiutuvat energiamuodot Suomessa	2
2.1.1	Aurinkoenergia	3
2.1.2	Tuulivoima	3
2.1.3	Bioenergia.....	4
2.1.4	Vesivoima	4
2.1.5	Ilma- ja maalämpöpumput	5
2.2	Energia- ja ilmastotiekartta 2050.....	5
2.3	Suomen ilmasto- ja energiastrategia	5
2.4	Uusiutuvan energian käyttö Suomessa.....	6
2.5	Uusiutuvan energian tuotantotuki, energiatuki ja maatalouden investointituki	
2.5.1	Uusiutuvan energian tuotantotuki eli syöttötariffi	7
2.5.2	Maatalouden investointituki uusiutuvaan energiaan	7
2.5.3	Energiatuki.....	7
3	MAASEUTUHANKKEESTA VIESTIMINEN	7
4	INFORMAATIOMUOTOILULLA MAASEUDUN UUSIUTUVAN ENERGIAN MAHDOLLISUUDET ESILLE – INFORME-HANKE	9
5	TUTKIMUS.....	10
5.1	Tarve ja tavoitteet	11
5.2	Toteutus ja aikataulu.....	11
6	KÄYTETYT TUTKIMUSMENETELMÄT.....	12
6.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	12
6.2	Teemahaastattelu	13
6.3	Haastatteluryhmät	14
6.4	Neuvo2020-palvelu	15
7	HAASTATTELUJEN TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU	15
7.1	Haastattelujen ja tulosten reliabiliteetti ja validiteetti.....	17
7.2	Ajankohtaisimmat uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asiat ja muodot	
	18	
7.2.1	Aurinkoenergia	19
7.2.2	Puuenergia.....	19
7.2.3	Muut uusiutuvan energian muodot ja ajatukset aihealueesta	20
7.2.4	Energiatehokkuus	21
7.2.5	Muut esille tulleet asiat	21
7.3	Pääasialliset viestintä- ja informointikanavat ja -muodot	22
7.3.1	Retket, tutustumiskäynnit, tapahtumat ja verkostot.....	22
7.3.2	Ammattilehdet ja -julkaisut	22
7.3.3	Internet ja sosiaalinen media	23

7.4	Toivottu viestintä	23
7.5	Päätöksentekoon vaikuttavat seikat	25
7.5.1	Kannattavuus ja takaisinmaksuaika	26
7.5.2	Ylläpito	27
7.5.3	Suosituksset, käyttäjäkokemukset, verkostot	27
7.5.4	Elämäntilanne	27
7.5.5	Muita päätöksentekoon vaikuttavia seikkoja	28
7.6	Uusiutuva energia ja energiatehokkuus tulevaisuuden maaseudulla	28
8	TUTKIMUKSEN YHTEENVETO, POHDINTA JA KEHITYSEHDOTUKSET INFORME- HANKKEELLE	29
	LÄHTEET	32

Liitteet

Liite 1	Haastattelurunko, energia-asiantuntijat
Liite 2	Haastattelurunko, maaseudun pienyrittäjät

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä selvitetään haastattelututkimuksen avulla maaseudun pienyrittäjien asenteita ja ajatusmaailmaa uusiutuvista energiamuodoista ja energiatehokkuudesta, sekä selvitetään pienyrittäjän tämän hetkistä tahtotilaa siirtyä, tai olla siirtymättä, uusiutuvan energian käyttäjäksi tai sen tuottajaksi. Työssä saadaan vastaus siihen, mitä viestintä- ja informaatiokanavia maaseudulla käytetään, kun halutaan informaatiota uusiutuvasta energiasta tai energiatehokkuudesta, sekä siihen, minkälaista viestintää aihealueesta toivotaan lisää.

Vastauksia saatiin haastattelemalla eri energia-asiantuntijoita sekä maaseudun pienyrittäjiä. Haastatteluissa haluttiin saada selville maaseudun pienyrittäjän tämän hetkistä ajatusmaailmaa, arvoja ja asenteita uusiutuvista energiaratkaisuista ja energiatehokkuudesta. Haastatteluteemoissa selvitettiin, mitkä uusiutuvan energian muodot ovat tällä hetkellä maaseudun pienyrittäjän mielestä ajankohtaisia ja kiinnostavimpia, millä tavalla uusiutuvasta energiasta on perinteisesti viestitty ja miten energia-asiantuntijoiden ja maaseudun pienyrittäjien mielestä aihealueesta olisi parhain jatkossa viestiä. Haastateltavilta kysyttiin muun muassa sitä, mitä viestintäkanavia maaseudun pienyrittäjät eniten käyttävät ja missä muodossa, minkä verran he käyvät alan tapahtumissa, infotilaisuuksissa tai järjestetyillä retkillä sekä sitä, minkä verran he käyttävät tiedon hakuun internetiä tai verkkosovelluksia.

Työn tilaajana on InforMe-hanke. Hankkeen tarkoitus on saada informaatiomuotoilua hyödyntämällä maaseudun uusiutuvan energian mahdollisuudet esille. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on avustaa hanketta viestinnän kehittämisessä. Työ antaa vastauksen, mihin uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden osa-alueisiin InforMe-hankkeen kannattaa viestinnässään keskittyä sekä siihen, mitkä asiat vaikuttavat tällä hetkellä eniten pienyrittäjän päätöksentekoon siirtyä, tai olla siirtymättä, uusiutuvan energian käyttäjäksi tai sen tuottajaksi.

Työn teoriaosuudessa tutustutaan ajankohtaisiin uusiutuviin energiamuotoihin ja energiatehokkuuden asioihin, syvennytään viestintään sekä eri viestintätapoihin ja -kanaviin maaseudulla ja maaseudun pienyrityksissä sekä perehdytään maaseutuhankkeesta viestimiseen. Tässä raportissa käsitellään myös työssä käytetyt tutkimusmenetelmät. Liitteenä on haastattelututkimuksessa käytetyt haastattelurungot, toinen energia-asiantuntijoita varten ja toinen maaseudun pienyrittäjille.

2 UUSIUTUVA ENERGIA JA ENERGIATEHOKKUUS

Eri arvioiden mukaan ihmisten toiminta ja toiminnan aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt on jo ylittänyt maapallon kestävyyskyvyn rajat. Ihmisen toiminnan on katsottu olevan pääasiallinen syy ilmastonmuutokseen. Globaalisti muun muassa maatalouden tuottamien kasvihuonekaasupäästöjen osuus on noin 14 prosenttia kaikista päästöistä ja energiantuotannon päästöjen osuus jopa yli 60 prosenttia. (Ilmasto-opas n.d.)

EU on asettanut päästövähennystavoitteen: vuoteen 2030 mennessä kasvihuonekaasupäästöjen määrän tulisi vähentyä ainakin 40 prosenttia verrattuna vuoden 1990 tasoon. Tavoitteet on asetettu myös energiatehokkuudelle sekä uusiutuvalle energialle, jonka osuuden tulisi kasvaa vähintään 27 prosenttiin koko energiantuotannosta. (Energiateollisuus n.d.a.) Suomessa Energiaviraston tehtävänä on toimeenpanna suomalaista ja eurooppalaista energia- ja ilmastopolitiikkaa, johon myös energiatehokkuus eli energian tehokas käyttö ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen kustannustehokkaasti, sisältyy (Energiavirasto n.d.a).

Suomen osalta uusiutuvan energian ja bioenergian käytön ja tuotannon lisäämisellä on suuri merkitys, jotta Suomi pystyy tavoitteiden mukaan vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä. Suomi on sitoutunut päästövähennyksiin kansallisella energia- ja ilmastostrategialla sekä Energia- ja ilmastotiekartta 2050:lla. Lisäksi Suomessa on useita muita ilmastotavoitteisiin sitouttavia ohjelmia käynnissä, kuten Maa- ja metsätalousministeriön laatima maatalouden ilmasto-ohjelma, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen ruokajärjestelmän kestävyttä. (Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) 2015.)

2.1 Uusiutuvat energiamuodot Suomessa

Energiamuotoja, joissa primäärienergian lähde on periaatteessa loppumaton, kutsutaan uusiutuvaksi energiaksi. Näitä ovat esimerkiksi aurinko- ja tuulienergia, virtaavasta vedestä sekä maaperän geotermisestä lämmöstä tuotettu energia ja bioenergia. Bioenergiaksi kutsutaan energiaa, jonka lähteenä käytetään erilaisia biomassoja, esimerkiksi metsä- tai peltobiomassoja kuten puupolttoaineet ja ruokohelpi. Myös jätteistä polttamalla tuotettua energiaa kutsutaan bioenergiaksi. Energian tuotantoon soveltuvia jätteitä ovat esimerkiksi yhdyskuntajätteet sekä teollisuuden jätteet. Bioenergian muoto biokaasu taas syntyy hajottamalla biomassaa anaerobisesti mädättämällä. Biokaasutuotannon raaka-aineena käytetään mm. elintarviketuotannon jätteitä, kuten teurasjätteitä ja lantaa. (Syke n.d.)

2.1.1 Aurinkoenergia

Aurinkoenergian muodot ovat aurinkosähkö ja aurinkolämpö. Lämpöenergiaa voidaan tuottaa ja hyödyntää passiivisesti tai aktiivisesti. Aktiivisesta hyödyntämisestä puhutaan silloin, kun aurinkokeräimien avulla auringonsäteily muunnetaan lämpöenergiaksi. Tällä tavoin tuotettu aurinkolämpö varastoidaan edelleen yleensä joko käyttövesivaraajaan tai hybridijärjestelmien isompaan vesivaraajaan, josta se ohjataan edelleen lämmityskäyttöön. Kun auringon lämpöä hyödynnetään passiivisesti, tarkoitetaan sen hyödyntämistä ilman erillisiä laitteita. Passiivista hyödyntämistä tapahtuu esimerkiksi silloin, kun auringon lämpöä varastoidaan rakenteisiin. Muita varastointikohteita aurinkolämmölle, niin passiivisesti kuin aktiivisesti tuotetulle, ovat esimerkiksi lämpökaivot ja maaperä rakennuksen alla. Aurinkolämpöä voidaan käyttää myös kaukolämmön tuotannossa. (Motiva 2017a.)

Aurinkosähkön tuottaminen tapahtuu auringon säteilyenergiaa hyödyntämällä. Fotonit eli hiukkaset, joista auringonsäteily koostuu, kuljettavat auringon säteilyenergiaa ja luovuttavat energiansa aurinkokennojen materiaalin elektroneille osuessaan kennoihin. Tämän seurauksena muodostuu sähkövirtaa aurinkokennojen virtajohtimiin. Sarjaan tai rinnakkain kytketyistä aurinkokennoista muodostuu aurinkopaneeli, kun kennot koteloidaan paneelikehykseen ja kennon eteen sijoitetaan auringonsäteilyä läpäisevä suojalasi. Aurinkopaneeleita on saatavilla useita eri kokoja ja moniin eri käyttötarkoituksiin ja sijoituspaikkoihin soveltuvina. (Motiva 2017b.)

Aurinkosähköä ei voi suoraan johtaa yleiseen sähköverkkoon, sillä se on tasasähköä, kun taas yleisen sähköverkon sähkö on vaihtosähköä. Aurinkosähkö on kuitenkin mahdollista muuntaa vaihtosähköksi vaihtosuuntaajan eli inventterin avulla. Tällöin myös sen johtaminen yleiseen sähköverkkoon on mahdollista ja sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi vaihtosähköä käyttävissä kodinkoneissa. Tasasähkönä aurinkosähkön käyttö on yleistä kohteissa, joita ei ole liitetty sähköverkkoon, kuten kesämökillä tai veneessä. Tällöin on huolehdittava, että sähkölaitteet ovat tasasähkön käyttöön soveltuvia. Aurinkosähköä on mahdollista varastoida akkuihin, joista sitä puretaan käyttöön tasasähkönä tai inventterin avulla vaihtosähkönä. (Motiva 2017b.)

2.1.2 Tuulivoima

Tuulivoima on auringon säteilyenergiasta peräisin olevaa uusiutuvaa energiaa, joka syntyy tuulen eli ilman virtauksen liike-energiasta, muuntamalla energia sähköksi tuuliturbiinien avulla. Sen tuotannosta ei synny päästöjä maahan, ilmaan eikä veteen. Koska tuulivoiman tuotanto on riippuvainen päivittäin vaihtuvasta tuulisuudesta, se palvelee parhaiten, kun sen tuotanto on hajautettua ja sillä katetaan vain osa tarvitusta sähköstä. Suomessa talvi on otollisinta aikaa tuulisähkön tuotantoon, sillä talvella tuulee

eniten, tosin täysin tyynät päivät ovat vuodenajasta riippumatta harvinaisia. (Suomen Tuulivoimayhdistys ry n.d.)

Suomessa tuulivoimasähkön tuotanto on suhteellisen uutta ja tuulivoimakapasiteetin lisääminen merkittävästi nykyisestä on mahdollista. Vuonna 2014 Suomen 260 tuulivoimalalla tuotettiin noin 1,3 prosenttia maassa koko vuonna kulutetusta sähköstä. Suomen tuulivoimayhdistys arvioi, että tuulivoimamarkkinoiden kehittyessä ja kustannustehokkaiden edistämiskeinojen lisääntyessä, on Suomessakin mahdollista saavuttaa tuulivoimalle kilpailukykyinen hintataso sähkömarkkinoilla. Jopa ilman tuotantotukea, jonka piiriin tuulivoima tällä hetkellä kuuluu kuten muutkin uusiutuvan energian tuotantomuodot. (Suomen Tuulivoimayhdistys ry n.d.)

2.1.3 Bioenergia

Bioenergia on orgaanisesta aineksesta tuotettua energiaa ja polttoainetta. Orgaaninen aines käsittää Suomessa esimerkiksi metsien puut, soiden turpeen ja pelloilla kasvavan biomassan. Bioenergian lähteenä voidaan käyttää myös orgaanista jätettä, jota saadaan maataloudesta, teollisuudesta ja yhdyskunnista. Tällä hetkellä Suomen uusiutuvasta energiantuotannosta 80 prosenttia on bioenergiaa, kattaen noin yhden neljäsosan koko maan energiankulutuksesta. (Bioenergia n.d.)

Bioenergiaa tuotetaan ja jalostetaan käyttöön eri olomuodoissa: kiinteänä, nestemäisenä ja kaasumaisena polttoaineena. On laskettu, että bioenergia ei aiheuta hiilidioksidipäästöjä, sillä sen tuotantovaiheessa biomassan poltossa vapautuvan hiilen on arvioitu pitkällä aikavälillä sitoutuvan takaisin kasvavaan biomassaan. (Motiva 2017c.) Biokaasua hyödynnetään muun muassa sähköinä, lämpöenergiana ja liikenteen biopolttoaineena, bioetanolina ja biodieseliä lähinnä liikenteen biopolttoaineissa.

2.1.4 Vesivoima

Vesivoimalla tuotettu sähkö on merkittävin uusiutuvan energian sähkön tuotantomuoto Suomessa. Vesivoimasta syntyy energiaa muuntamalla veden liike-energia sähköksi vesitasojen korkeuserojen avulla. Vesi johdetaan virtaamaan ylemmältä tasolta alemmalle turbiinin kautta, joka pyörittää generaattoria, ja näin syntyy sähköä. (Energiateollisuus n.d.b.)

Vesivoiman osuus Suomen sähköntuotannossa on ollut viime vuosina 10–15 prosenttia. Tällä hetkellä vesivoiman tuotannon lisäämisen mahdollisuudet ovat Suomessa lähinnä jo rakennettujen voimalaitosten tehon lisäämisessä, sillä suurimmat kohteet on jo rakennettu. Vesivoimalan tuotantokustannukset ovat edulliset verrattuna pitkään käyttöikänsä. Vesivoimalasta aiheutuu jonkin verran, lähinnä paikallisia, ympäristövaikutuksia. Kuten voimalaa varten käyttöön otetun vesistön ja voimalan alle jäävän maa-alueen ekologisen tasapainon järkkäminen, esimerkiksi alkuperäisen

eliöstön häviäminen tai siirtyminen alueelta ja maaperän mahdollisten haitallisten aineiden liukeneminen veteen ja siirtyminen edelleen eliöstöön, kuten kaloihin. (Motiva 2016.)

2.1.5 Ilma- ja maalämpöpumput

Ilma- ja maalämpöpumput tuottavat energiaa ulkoilmasta, vedestä, maasta, kalliosta tai talon ilmanvaihtoputkiston poistoilmasta ottamalla lämpöenergiasta. Pääosin hyödynnettävä energia on auringon lämpöenergiaa, mutta myös maapallon ytimeistä johtuvaa kallioperässä olevaa lämpöä. Lämpöpumppu kerää ilmaan, veteen tai maaperään varastoitunutta lämpöä ja siirtää sitä sisälle rakennukseen. (Motiva 2017d.)

Lämpöpumpun hyötysuhdetta mitataan lämpökertoimella, josta selviää, kuinka paljon enemmän lämpöä laite tuottaa verrattuna sen kuluttaman sähkön määrään. Lämpöpumpun tuottama energia on siis uusiutuvaa energiaa, mutta pumppu tarvitsee toimiakseen sähköä. Lämpökertoimeen vaikuttaa lämmönkeruun ja -luovutuksen välinen lämpötilaero. Lämpökeroin ja lämpöpumpun kannattavuus ovat suurimmillaan, kun lämpötilaero on mahdollisimman pieni. Yksi yleisimmistä syistä hankkia lämpöpumppu on energiakustannusten vähentäminen kiinteistön lämmityksen osalta. Ilmalämpöpumppua on mahdollista käyttää myös viilennykseen. Lämpöpumppujen suosio on suurta ja kasvamassa erityisesti pientalojen lämmitystapana. (Motiva 2017d.)

2.2 Energia- ja ilmastotiekartta 2050

Energia- ja ilmastotiekartta on parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean Suomelle valmisteleva tiekartta, jonka tarkoitus on muun muassa varmistaa energia- ja ilmastopolitiikan laajapohjainen tarkastelu sekä lisätä kansallista yhteisymmärrystä aihepiiristä. Tiekartassa keskitytään erityisesti päästövähennystoimenpiteisiin, vertaillaan eri vaihtoehtoja päästöjen vähentämiseksi sekä vertaillaan toimenpiteiden kustannustehokkuutta ja yhteiskunnallista kilpailukykyä. Tiekartassa avataan keskeisiä lähtökohtia aiheeseen, siinä käsitellään muun muassa viimeaikaisia muutoksia energia-alalla sekä kasvihuonekaasupäästöjen lähteitä, energian tuotantoa ja energijärjestelmää, kuten energian ja sähkönhankinnan omavaraisuutta ja sähkömarkkinoita, energian käyttöä eri sektoreilla sekä poikkeavia toimia nyt ja tulevaisuudessa, ulottuen vuoteen 2050. (Parlamentaarinen energia- ja ilmastokomitea 2014.)

2.3 Suomen ilmasto- ja energiastrategia

Kansallinen energia- ja ilmastostrategian, joka on julkaistu 24.11.2016, tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 80–95 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Jotta tähän päästäisiin, on Suo-

men tarkoitus muun muassa luopua kivihiilen käytöstä energiantuotannossa lähes kokonaan, lisätä sähkö- ja kaasukäyttöisiä autoja sekä nostaa liikenteen biopolttoaineiden osuutta vähintään 30 prosenttiin. Sähkömarkkinoita kehitetään alueellisella ja eurooppalaisella tasolla ja lisätään sähkön kysynnän ja tarjonnan joustavuutta. Strategiassa linjataan toimia, joiden avulla vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuus loppukulutuksesta on noin 50 prosenttia ja energian hankinnan omavaraisuus 55 prosenttia. Lisäksi tuontiöljyn kotimainen käyttö pyritään puolittamaan. (Huttunen 2017, 13.)

2.4 Uusiutuvan energian käyttö Suomessa

Suomi, Ruotsi, Latvia ja Itävalta ovat EU-maista kärjessä uusiutuvan energian käytössä. Pääasialliset uusiutuvan energian lähteet ovat Suomessa selkeästi puu ja bioperäiset kierrätyspolttoaineet, kun taas Ruotsissa ja Itävallassa painopiste on vesivoimassa. (Motiva n.d.)

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Suomen energiankulutus oli vuonna 2016 kokonaisuudessaan 1 335 petajoulea (PJ), ollen näin toiseksi pienintä koko 2010-luvulla. Energiantuotannon hiilidioksidipäästöt nousivat kuitenkin 7 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Suurin osa energiasta tuotettiin edelleen fossiililla energialähteillä, niiden osuus oli 38 prosenttia kaikesta energiankulutuksesta, 5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015. Uusiutuvan energian käytön osuus oli suunnilleen sama kuin edellisvuonna, 34 prosenttia. Ydinenergian kulutuksen osuus oli 18 prosenttia, turvetta kulutettiin 4 prosenttia ja muita energianlähteitä 4 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016.)

Uuden energia- ja ilmastostrategian mukaisesti Suomi tavoittelee 9,5 prosenttiyksikön kasvua uusiutuvan energian käytössä vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä, jolloin sen kokonaisuus olisi 38 prosenttia kaikesta energiankulutuksesta (Motiva n.d). Kun tarkastellaan EU:n määrittelemiä tavoitteita uusiutuvalla energialle, tarkastellaan energian kokonaiskulutuksen sijaan energian loppukulutusta, jolloin Suomen tulos onkin hieman korkeampi kuin kokonaiskulutuksesta laskettaessa, ja näin Suomi ylitti tavoitteensa jo vuonna 2015, kun uusiutuvan energian osuus energian loppukulutuksesta oli 39,3 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016.)

2.5 Uusiutuvan energian tuotantotuki, energiatuki ja maatalouden investointituki

Uusiutuvan energian investointeihin ja tuotantoon on saatavilla useita eritukivaihtoehtoja. Tässä kappaleessa esitellään uusiutuvan energian tuotantotuki eli syöttötariffi, maatalouden investointituki uusiutuvalla energialle ja energiatuki kunnille, yrityksille ja yhteisöille.

2.5.1 Uusiutuvan energian tuotantotuki eli syöttötariffi

Suomessa uusiutuvan energian tuotantotukea eli syöttötariffia maksetaan tuulivoimalla, metsähakkeella, biokaasulla ja puupolttoaineilla tuotetun sähkön perusteella. Tukea haetaan energiavirastolta. Tällä pyritään lisäämään uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantokapasiteettia ja parantamaan sen kilpailukykyä vaihtoehtoisiin polttoaineisiin verrattuna. Sähkön tuottaja saa sähkön markkinahinnan tuottamansa sähkön myynnistä, sekä erotuksen laissa määritellystä tavoitehinnasta ja sähkön markkinahinnasta tai päästöoikeuden markkinahinnan ja turpeen veron perusteella. (Energiavirasto n.d.b)

2.5.2 Maatalouden investointituki uusiutuvaan energiaan

Maatalouden investointituilla tuetaan myös energiantuotannon rakentamisinvestointeja silloin, kun energialaitoksessa aiotaan hyödyntää uusiutuvaa energialähdettä ja tuotettu energia käytetään maatalouden omaan tuotantotoimintaan. Lämpökeskuksessa on mahdollista hyödyntää myös turvetta, mikäli lämpöä saadaan tuotettua myös uusiutuvan energialähteen avulla. Maatalouden investointitukea uusiutuvaan energiaan haetaan Maaseutuvirasto Mavilta. (Maaseutuvirasto Mavi n.d.)

2.5.3 Energiatuki

Innovaatorahoituskeskus Business Finland myöntää energiataukea sellaisiin investointi- ja selvityshankkeisiin, jotka edistävät uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä ja joissa investoidaan uuteen laitokseen, edistetään uutta teknologiaa ja sen kaupallista hyödyntämistä, tai lisätään merkittävästi uusiutuvan energian tuotantomäärää tai saavutetaan muu merkittävä energiavaikutus. Myös sellaisia hankkeita voidaan tukea, jotka edistävät energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista tai muulla tavoin energiajärjestelmän muuttumista vähähiiliseksi. Energiataukea voivat saada yritykset, yhteisöt, seurakunnat ja säätiöt. Maatilat voivat hakea ja saada energiataukea vain silloin, kun tuotettava energia käytetään maatalouden tuotantotoiminnan ulkopuolella. (Business Finland n.d.a)

3 MAASEUTUHANKKEESTA VIESTIMINEN

Viestintä on kehittynyt 2000-luvulla valtavasti. Digitalisaation jatkuva lisääntyminen on pakottanut perinteisiä viestintäkanavia kehittymään nopeaan tahtiin, varsinkin sosiaalisen median kasvettua yhdeksi tärkeimmistä viestintäkanavista. Facebook, Twitter, Instagram, sähköiset uutislehdet sekä muut sähköisen median kanavat, ovat nykyään monelle se ensisijainen, jopa ainut kanava informaation saamiseksi. Perinteiseksi mielletty viestintätapa, kuten kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet ja erilaiset painetut

julkaisut, eivät enää riitä, vaan kilpailu viestinnässä on kova. Tiedon visualisoinnilla on entistä suurempi merkitys, kun halutaan tuottaa hyvää ja mieleenpainuvaa viestintää.

Viestinnältä ja tiedottamiselta odotetaan hanketyössä ja maaseutuhankkeissa avoimuutta. Hyvällä viestinnällä muun muassa lisätään hankkeen näkyvyyttä, aktivoidaan ja sitoutetaan hankkeessa mukana olevia ihmisiä, sekä välitetään tietoa hankkeen etenemisestä, muutoksista ja tapahtumista niin rahoittajalle kuin hankkeen kohderyhmälle ja myös suuremmalle yleisölle. Viestinnällä annetaan myös halukkaille mahdollisuus vaikuttaa hankkeeseen sen eri vaiheissa sekä luodaan verkostoja, joiden avulla hankkeen viesti voi levitä todella laajalle alueelle. (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ohjelmakausi 2014–2020 2017, 32.)

Hankeviestintää on sekä sisäinen että ulkoinen viestintä. Sisäisellä viestinnällä on tarkoitus saada kaikille asianosaisille tiedotettua ja kaikki osapuolet mukaan toteuttamaan hanketta, jotta se ei jää vain jonkin pienen ryhmän omaksi toimenpiteeksi. Erityisesti hankkeen rahoittaja ja hakijatahon hallintaorganisaatio tai hallitus tulee pitää ajan tasalla hankkeen toimista ja etenemisestä. Sisäisen viestinnän välineinä käytetään esimerkiksi sähköpostia, intranetiä, tapaamisia sekä ohjaus- tai hankeryhmän kokouksia. (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ohjelmakausi 2014–2020 2017, 32.)

Kun viestinnän tavoitteena on kertoa julkisesti hankkeen etenemisestä ja toimista, puhutaan ulkoisesta viestinnästä ja tiedottamisesta. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ohjelmakauden 2014–2020 julkaisemassa Hanketoimijan käsikirjassa on määritelty pääsääntöjä maaseutuhankkeen ulkoista viestintää tehtäessä: tukikelpoisen julkisen viestinnän, kuten esitteiden, verkkosivujen, maksullisten ilmoitusten ja tiedotuslehtien ehtona on, että tiedottamisessa tulee esille hankkeen rahoituslähde esimerkiksi logoja käyttämällä. Mikäli hankkeelle perustetaan oma verkkosivusto, tulee sivustolta ilmetä hankkeen tavoitteet, tulokset ja EU:n rahoitusosuus. Myös silloin, kun maaseutuhanke on saanut rahoituksensa Leader-ryhmien tai ELY-keskuksen kautta, tai mikäli hanke on saanut tukea yli 50 000 euroa, on tarkkaa, kuinka hankkeen ulkoinen viestintä toteutetaan, jotta se on tukikelpoista. (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ohjelmakausi 2014–2020 2017, 32–33.)

Kun maaseutuhankkeen viestintää lähdetään suunnittelemaan, on kannattavaa pohtia, mitä viestinnällä halutaan saavuttaa. Viestintäsuunnitelmasta pitää selvittää ainakin se, mikä on haluttu sanoma ja kuka sen kohdeyryhmänä sekä se, miten ja millä välineillä sanoma kohderyhmän tavoittaa ja mitä mahdollisia vaikutuksia viestinnällä saadaan aikaan. On hyvä sopia myös vastuunjaosta, kuka hankkeen viestinnän tekee ja millä aikataululla, ja kuinka tiedottamisen seuranta järjestetään. (Leader Keski-Suomi n.d.)

Sonja Pyykkönen on selvittänyt vuonna 2014 Uusimaaseutu-hankkeessa maaseudun viestinnän kehittymistä 2000-luvulla. Hankkeen loppuraportista selviää, kuinka tiedotuskanavat ovat lisääntyneet ja monipuolistuneet myös maaseudulla. Pyykkönen kertoo, että vuonna 2006 Vielä Kehittyvä maatala -hankkeessa teetetyn kyselyn perusteella pääasialliset viestintä- ja tiedonhakukanavat viljelijöille olivat sanomalehdet, perinteinen kirjeposti, MTK:n toimihenkilöt ja ProAgria neuvojat. Myös internetsivujen lisääntynyt käyttö näkyi kyselyn tuloksissa. Omien verkkosivujen perustaminen hankkeille alkoi lisääntyä 2000-luvun alussa ja sähköisen viestinnän merkitys on lisääntynyt vähitellen. Uusimaaseutu-hankkeessa vuonna 2013 Pyykkösen teettämän viljelijöille suunnatun viestintäkyselyn tuloksista selviää, että tärkeimmiksi tiedonsaantikanaviksi oli noussut sanomalehtien rinnalle sähköposti. Kyselyssä selvisi, että myös toimijat pitivät sähköpostia tuolloin tärkeimpänä kanavana viljelijöiden tavoittamisessa, vaikkakin sähköpostiosoitteiden ylläpitäminen koettiin työlääksi. Internet ja Facebook jäi kyselyssä tuolloin vielä vähäiselle huomiolle. (Pyykkönen 2014, 23.)

4 INFORMAATIOMUOTOILULLA MAASEUDUN UUSIUTUVAN ENERGIAN MAHDOLLISUUDET ESILLE – INFORME-HANKE

Suomen maaseudulla on suuri potentiaali hajautetun uusiutuvan energian tuotannossa. Tuotannon lisäämisellä parannetaan maaseudun huoltovarmuutta, esimerkiksi sähkönjakeluverkoston häiriötilanteissa. Se myös mahdollistaa kulutuspiikkien tasaamisen sekä vähentää välillisesti ympäristövaikutuksia. (Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) 2015.)

InforMe-hankkeen tavoitteena on tuottaa havainnollistettua ja yksityiskohtaista tietoa uusiutuvasta energiasta, siihen siirtymisestä ja energiovaihtoehtoista käytännönläheisten esimerkkien kautta informaatiomuotoilun avulla. Informaatiomuotoilulla tarkoitetaan tiedon esitystavan suunnittelemista mahdollisimman selkeäksi, eli tiedon visualisointia. Tarkastelalueina InforMe-hankkeella on Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnat, joissa tarkastellaan mahdollisuuksia tuottaa uusiutuvaa energiaa, liikenteen biopoltoaineita ja parantaa energiatehokkuutta maaseudun yrityksissä. (Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) 2015.)

Hämeen ELY-keskus toimii hankkeen rahoittajana. Hankkeen hakijana ja päätoteuttajana on Lahden ammattikorkeakoulu Oy (LAMK) ja tuensiirtokumppaneina Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LUT), Hämeen ammattikorkeakoulu Oy (HAMK), ProAgria Etelä-Suomi ry sekä ProAgria Keskusten Liitto ry. (Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) 2015.)

Hankeaikana, 1.11.2015–31.10.2018, on tarkoitus tuottaa kohderyhmälle helposti ymmärrettävää ja konkreettista energiatietoa, järjestämällä erilaisia tilaisuuksia ja tuottamalla eri julkaisuja uusiutuvan energian ja energia-

tehokkuuden edistämiseksi. Järjestetyt tilaisuudet ovat muun muassa kyläyhdistysten kyläiltamien energiainfoja sekä vierailukäyntejä uusiutuvan energian esimerkkikohteisiin. Lisäksi on tarkoitus tuottaa internetpohjainen sovellus, jonka avulla on mahdollista vertailla ja kokeilla erilaisten energian tuotanto- ja kulutusyksiköiden yhteensopivuutta. Lisäksi toteutetaan erilaisia demopäiviä, joissa maaseudun toimijoilla on mahdollisuus tutustua uusiutuvan energian prosesseihin käytännössä. (Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) 2015.)

Vuoden 2014 lopussa päättyneessä Hämeen uusiutuvan energian tulevaisuus (HUE) -hankkeessa kävi ilmi, että uusiutuvan energian mahdollisuuksien lisääntyessä myös aktiivisen tiedotuksen ja kannustuksen tarve maataloilla ja muilla maaseudun toimijoilla on kasvanut. Informaatiomuotoilun avulla, energiatuotannon ja sen käytön kokonaisuus sekä siinä esiintyvät vaikutussuhteet, saadaan välitettyä helposti ymmärrettävään ja selkeään muotoon. (Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) 2015.)

Hämeen uusiutuvan energian tulevaisuus (HUE) -hanke toteutettiin Hämeen ELY-keskuksen alueella, Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnissa aikavälillä 1.5.2012–31.12.2014. Hankkeessa päätavoitteena oli saada aikaan uusiutuvan energian ja erityisesti bioenergian käyttökohteita, ja näin lisätä alueen energiaomavaraisuutta. Hankkeella pyrittiin tukemaan alueen työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa, edistämällä ”kestävä lähienergia”-ajattelua ja paikallisesti hyödynnettävän uusiutuvan energian tuottoa. Kohderyhmänä hankkeella olivat maatilat ja muut maaseudulla toimivat mikro- ja pienyritykset, metsänomistajat, yhteisöt ja kunnat. (Halme 2015, 4.)

Hankkeen tavoitteet oli jaettu kolmeen osatehtävään: Osatehtävä 1: Energiayrittäjyyden ja energiatehokkuuden edistäminen, osatehtävä 2: Kestävän energian tiedon ja ohjelmien jalkauttaminen, sekä osatehtävä 3: Energiainvestointien projektointi. (Halme 2015, 4.)

Hankkeen päätoteuttaja oli ProAgrica Etelä-Suomi ry (1.1.2013 saakka nimi oli ProAgrica Häme ry) ja tuensiirtokumppaneina Häme-Uusimaa, Suomen metsäkeskus, Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) ja Lahden Seudun Kehitys LADEC oy (1.1.2013 saakka nimi oli Lahden tiede- ja yrityspuisto Oy). Päärahoittaja hankkeella oli Hämeen ELY-keskus. (Halme 2015, 4.)

5 TUTKIMUS

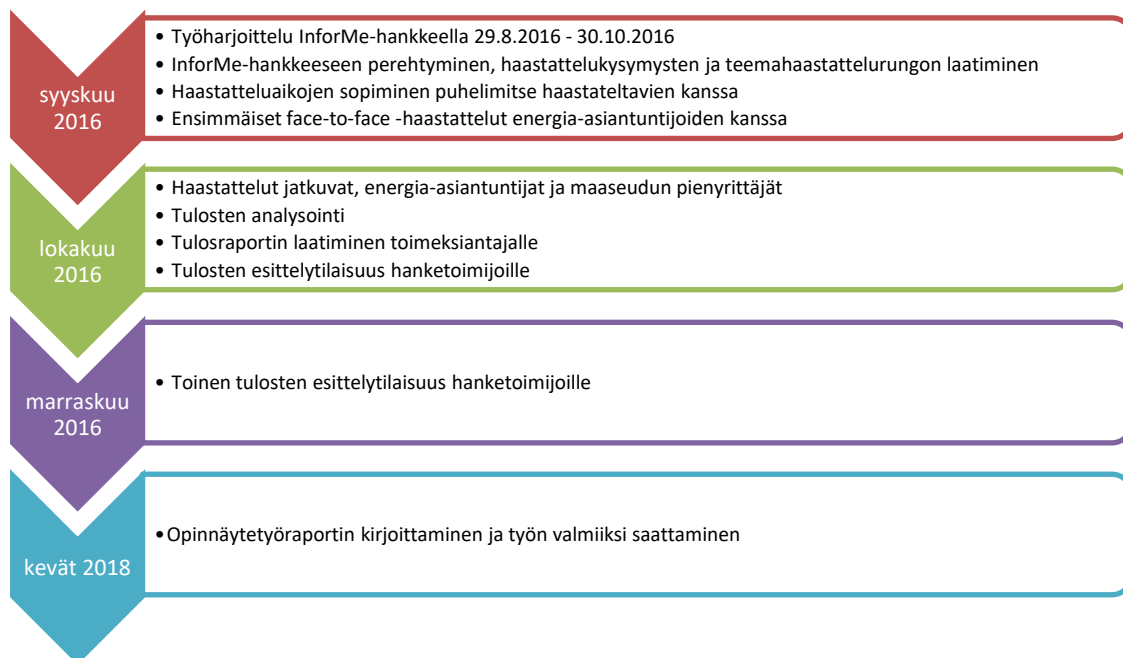
Opinnäytetyön tutkimusosuus toteutettiin toimeksiantona InforMe-hankkeelle. Hanke halusi tutkimuksen antavan vastauksia siihen, minkälaista hankkeen tulevan ulkoisen viestinnän pitäisi olla, jotta kohderyhmä saisi hankkeesta parhaimman hyödyn.

5.1 Tarve ja tavoitteet

InforMe-hankkeella oli selkeä tavoite, mitä tutkimukselta halutaan. Melko selkeää oli myös se, millä tavoitteeseen päästään. Hankkeen tarve tutkimukselle oli, että haastattelemalla maaseudun energianeuvoja sekä maaseudun pienyrittäjiä, saataisiin selville, mihin uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden osa-alueisiin InforMe-hankkeen kannattaa viestinnässään tulevaisuudessa keskittyä. Hanke halusi saada selville myös sen, mikä vaikuttaa maaseudun pienyrittäjän päätöksentekoon ottaa uusiutuva energia käyttöön tai alkaa uusiutuvan energian tuottajaksi.

5.2 Toteutus ja aikataulu

Tehtävänä oli suunnitella haastattelututkimus, toteuttaa haastattelut käytännössä ja raportoida tuloksista hankkeelle, sekä esittää tulosten perusteella kehitysehdotuksia InforMe-hankkeen viestinnän tueksi. Toimeksiannossa oli valmiiksi määritelty, mistä ryhmistä haastateltavat tuli valita. Hankkeessa haluttiin, että haastatellaan Neuvo2020-palvelun energia-asiantuntijoita, kunnan tai kaupungin energia-asiantuntijaa, ELY-keskuksen edustajaa sekä maaseudun pienyrittäjiä. Haastattelujen lukumääräksi toivottiin 10–15. Aikaa toimeksiannon toteutukseen oli kaksi kuukautta, kuudenkymmenen prosentin työajalla. Tämän jälkeen laadittiin vielä opinnäytetyö toimeksiannon pohjalta. Kuvassa 1 on esitetty projektin eteneminen.

Kuva 1. Projektin eteneminen käytännössä.

6 KÄYTETYT TUTKIMUSMENETELMÄT

Minulle jäi selvitettäväksi ja päätettäväksi, mikä tutkimusmenetelmä soveltuisi parhaiten tämän tyyppisen tutkimuksen tekemiseen.

Perehdyin moneen erilaiseen tutkimus- ja haastattelumenetelmään, pitämällä samalla tiiviisti yhteyttä hanketyöryhmään, saadakseni kommentteja ja mielipiteitä sopivan menetelmän valitsemiseksi. Tutkimuksen tekemiseen ja tulosten raportointiin oli aikaa kaksi kuukautta kuudenkymmenen prosentin työajalla, ajan rajallisuus toi oman haasteensa sopivan menetelmän valintaan. Harkinnassa oli muun muassa Delfoi-metodin käyttäminen, mutta ajallisesti sen toteuttaminen olisi ollut haastavaa. Lopulta tutkimus päätettiin tehdä laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena ja haastattelut teemahaastatteluina.

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimusmenetelmä on yleensä joko laadullinen eli kvalitatiivinen tai määrällinen eli kvantitatiivinen. Näitä kahta tutkimustapaa on mahdollista käyttää myös yhdessä, eivätkä ne ole vastakohtia keskenään. Kvalitatiivista tutkimusta lähdetään kuitenkin usein määrittelemään vertaamalla ja etsimällä eroja sen ja kvantitatiivisen tutkimuksen välillä. (Juuti & Puusa 2011, 47.) Määrällisessä, eli kvantitatiivisessa, tutkimuksessa kohdetta kuvataan ja tulkitaan yleensä tilastojen ja numeroiden avulla. Siinä tutkittavaa ilmiötä pyritään luokittelemaan ja vertailemaan, sekä etsitään syy- ja seuraussuhteita. Laadullisessa, eli kvalitatiivisessa, tutkimuksessa taas halutaan ymmärtää tutkittavaa kohdetta kokonaisvaltaisesti; sen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ominaista on, että tutkimuksessa suoritetaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Pyrkimyksenä on saada selville odottamattomia seikkoja aiheesta, jotta selviäisi, mikä todella on tärkeää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa erilaiset haastattelutyyppit ovat tutkimusaineiston keruumetodina eniten käytettyjä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 164.) Kvalitatiivisessa tutkimustavassa osallistuvien subjektiivisuuden korostaminen on yksi keskeinen tunnuspiirre. Tavoitteena on saada aikaan mielekäs teoreettinen tulkinta, jossa keskeisenä sisältönä on tutkittavien omakohtaiset kokemukset tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Juuti & Puusa, 47–48.) Näistä kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteistä johtuen valikoitui tämä tutkimusmetodi käytettäväksi tässä nimenomaisessa tutkimuksessa.

6.2 Teemahaastattelu

Tässä tutkimuksessa haastattelujen kohderyhmä oli tarkoituksenmukaisesti valittu, kuten teemahaastattelussa tyypillisesti, haastateltavien todellisten näkökulmien ja mielipiteiden esille saamiseksi (Hirsjärvi ja ym. 1997, 164). Teemahaastattelu on osittain strukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelukysymykset laaditaan teemojen pohjalta, jotka haastatteli on valinnut etukäteen teoreettiseen viitekehykseen perustuen. Teemat ja niihin liittyvät kysymykset voidaan jakaa eri pää- ja alateemoihin, mutta esittämisjärjestyksen ei tarvitse olla tarkoin suunniteltu. Kysymykset ovat pääasiassa avoimia, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja anneta. Näin ollen menetelmä antaa mahdollisuuden haastateltavalle hyvin luontevaan ja vapaaseen reagointiin. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 15–16).

Teemahaastattelu soveltuu käytettäväksi tämän tyyppiseen tutkimukseen hyvin, juuri sen antaman vapauden takia. Usein teemahaastatteluissa muodostuu syvällisiä keskusteluja käsiteltävän aiheen ympärille, sillä siinä on mahdollista esittää lisäkysymyksiä ja näin päästä tarkentamaan haastateltavan ajatusmaailmaa. Monessa muussa menetelmässä tällaiselle keskustelulle ei jää tilaa kysymysten ollessa täysin strukturoituja. (Kerttula & Kilponen 2001.) Huonona puolena tällaisen puolistrukturoidun haastattelutavan käytössä, verrattuna kokonaan strukturoituun kyselylomakkeeseen on, että tutkimusaiheen kannalta saadun epärelevantin materiaalin määrä on usein korkea, joten materiaalin käsittelyyn ja haastattelujen litterointiin on varattava riittävästi aikaa (Hirsjärvi & Hurme 1995, 15–16).

Teemahaastattelu mahdollistaa myös sen, että haastatteluja on mahdollista muokata myöhempien haastattelujen osalta, mikäli edeltävissä haastatteluissa huomataan, että esille tulee tutkimuksen kannalta tärkeitä asioita, joita ei etukäteen ole otettu huomioon (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2009, 41). Tähän tutkimukseen, jossa tutkimusongelma, eli hankkeen viestinnän suunnan hahmottaminen, oli melko selkeä, mutta ratkaisun löytyminen ongelmaan ei, teemahaastattelu soveltui menetelmänä hyvin, ja tutkimusongelma alkoi ratketa haastattelujen edetessä. Lisäksi haastattelutavat olivat keskenään hyvin erilaisista taustoista, joten teemahaastattelun antama vapaus mahdollisti haastattelujen etenemisen luonnollisesti kulloistakin haastateltavaa mukaillen.

Teemahaastattelua käytettäessä tulee ottaa huomioon, että haastateltavan omilla mieltymyksillä saattaa olla vaikutusta haastattelun kulkuun ja vastausten painottumiseen. Se, mitkä teemat tai teemojen osiot haastateltava kokee itselleen läheisiksi ja tärkeiksi, saattaa poiketa haastattelijan oletuksesta, ja tämä tulee muistaa myös vastauksia tulkitessa. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2017, 22.) Tässä tutkimuksessa haastattelut nauhoitettiin, jotta tulosten analysointi olisi helpompaa ja tutkimuksen lopputulos luotettavampi.

Ennen varsinaista haastattelukierrosta suoritetaan esihaastattelu, haastattelurungon ollessa täysin valmis. Esihaastattelun tarkoituksena on testata haastattelurungon toimivuus käytännössä, niin kysymysten muodon, aihepiirien järjestyksen kuin tutkijan lisäkysymysten esittämismahdollisuuksien kannalta. (Kerttula & Kilponen 2001.) Näin toimittiin myös tässä tutkimuksessa, esihaastattelu suoritettiin haastatteleamalla tutkimuksen ulkopuolista maaseudun pienyrittäjää ennen varsinaisten haastattelujen alkua.

6.3 Haastatteluryhmät

Haastatteluryhmiksi tutkimukseen valikoitui toimeksiantajan toiveita kuunnellen Neuvo2020-palvelun energia-asiantuntijoita, Espoon kaupungin energianeuvoja ja Hämeen ELY-keskuksen edustaja sekä viisi maaseudun pienyrittäjää Kanta- ja Päijät-Hämeen alueelta. Näin saatiin laaja näkemys uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen liittyvän viestinnän nykytilasta, kun haastateltavina oli sekä viestinnän tuottajia, että sen käyttäjiä.

Energia-asiantuntijoita haastateltiin seitsemän ja heitä valittaessa pyrittiin valitsemaan keskenään eri tyyppisiä henkilöitä: eri asemissa olevia, eri työnantajia edustavia sekä erilaisen asiakaskunnan omaavia. Näin varmistettiin, että tuloksiin saatiin mukaan mahdollisimman erilaisia näkemyksiä ja kantoja. Jokaisella haastatellulla asiantuntijalla on kuitenkin vankka tausta uusiutuvaan energiaan sekä energiatehokkuuteen liittyvien työtehtävien parissa.

Neuvo2020-palvelun energia-asiantuntijoilla työnkuvaan kuuluu yleisen energianeuvonnan lisäksi myös energiasuunnitelmien laatiminen asiakkaalle. Haastatteluvastauksista selvisi, että kasvihuoneviljelijöillä on suurempi tarve yleiselle energianeuvonnalle, maatalousyrittäjä hyöttyy usein enemmän kokonaisvaltaisesta energiasuunnitelmasta. Jokainen haastatelluista asiantuntijoista palvelee viikoittain useampaa asiakasta energianeuvontaan ja energiasuunnitelmien laatimiseen liittyen.

Haastatellut maaseudun pienyrittäjät olivat taustoiltaan hyvinkin erilaisia. Mukana oli muun muassa maidontuotantoa Valiolle harjoittava, naudanlihaa HK:lle tuottava sekä rehu- ja elintarvikeviljan tuottaja. Osa yrittäjistä tarjosi erilaisia metsuripalveluita sekä toimitti sahatavaraa, energiapuuta ja haketta, niin yksityisille asiakkaille kuin suuremmille lämpölaitoksille. Energiasuunnitelma oli haastattelujen aikaan tehty vain yhden haastattelun tilalle. Useamman haastatellun tilalla oli käytössä hakelämmitys, yhdellä tilalla hakkeella kuivattiin myös vilja. Haastattelussa kysyttiin myös, onko maaseudun pienyrittäjällä tiedossa, mikä tilan tuotannossa on energian osuus tuotantokustannuksista. Tätä ei ollut kukaan haastatelluista tarkemmin miettinyt, tarkkaa tietoa energian osuudesta tuotantokustannuksista ei ollut. Tulevaisuuden suunnitelmiin tiloilla kuului muun muassa yhteinen hakevoimala naapurin kanssa sekä energiantuottomahdollisuuksien kartoittaminen.

Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina, suurimmalta osin tapamalla kahden kesken neuvojan tai pienyrittäjän kanssa. Kolmen Neuvo2020-palvelun energia-asiantuntijan haastattelu suoritettiin puhelimitse pitkän välimatkan takia. Haastateltavia oli siis käytännössä lähes koko Suomen alueelta, jotta saatiin kattava otos ja riittävästi haastateltavia. Haastattelujen kesto vaihteli puolesta tunnista puoleentoista. Haastattelut tallennettiin äänitiedostoin ja litteroitiin tuloksien tulkintaa tehtäessä.

6.4 Neuvo2020-palvelu

Neuvo2020-palvelu on Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 mukainen neuvontajärjestelmä, johon Maaseutuvirasto Mavi on valinnut neuvojat. Viljelijä valitsee neuvontajärjestelmästä itseään parhaiten palvelevan neuvojan ja ottaa tähän yhteyttä.

Energian käytön tehostamiseen ja uusiutuviin energiamuotoihin liittyvän neuvonnan lisäksi neuvontaa tarjotaan myös seuraaviin asioihin liittyen: ilmastonmuutoksen hillitseminen ja muutokseen sopeutuminen, tuotantoeläinten hyvinvointi ja terveys, kasvinsuojelu ja integroitu torjunta, viherryttämistuen vaatimukset, luonnon monimuotoisuus, innovaatiot, maatalousmaan säilyttäminen, luonnonmukainen tuotanto, vesien ja maaperän suojelu, ympäristökorvaukset sekä täydentävät ehdot.

Neuvonta maksaa 63 euroa tunnilta sekä neuvojan matkakulut, mutta viljelijälle jää maksettavaksi vain arvonlisäveron osuus, neuvojan hoitaessa korvauksen hakemisen ELY-keskuksesta. Neuvontaa voi saada yhteensä 3500 euron edestä koko ohjelmakaudella, yksittäisen neuvontakäynnin kustannusten ollessa enimmillään 1500 euroa. (Maaseutuvirasto Mavi 2016.)

7 HAASTATTELUJEN TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimusta varten haastateltiin viittä Neuvo2020-palvelun energia-asiantuntijaa, yhtä Hämeen ELY-keskuksen energia-asioista vastaavaa edustajaa, Espoon kaupungin energiavastaavaa sekä viittä maaseudun pienyrittäjää. Teemahaastattelut toteutettiin pääosin kasvotusten, kolme henkilöä haastateltiin puhelimitse pitkän välimatkan takia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Haastatteluihin käytettiin kahta eri haastattelukysymysrunkoa, jotka löytyvät raportin liitteinä. Haastattelurungot poikkesivat toisistaan hieman sen perusteella, oliko haastateltavana maaseudun pienyrittäjä, vai energia-asiantuntija.

Energia-asiantuntijoiden haastattelut rakentuivat viiden eri teeman ympärille; ensin johdateltiin aiheeseen ja tiedusteltiin taustatietoja haastateltavasta. Kysyttiin, onko haastateltava tehnyt maatilán energiasuunnitelmia ja jos on, niin kuinka monta, sekä sitä, kuinka monta maaseudun pienyrittäjää haastateltava tapaa keskimäärin kuukauden aikana (haastateltujen taustatietoihin syvennyttään haastatteluryhmiä käsittelevässä luvussa 6.3, raportin sivuilla 13–14). Seuraavassa teemassa syvennyttiin eri uusiutuvien energiamuotoihin ja energiatehokkuuden asioihin. Kysyttiin, mitkä uusiutuvan energian muodot tai energiatehokkuuden asiat kiinnostavat haastateltavan asiakkaita tällä hetkellä eniten, ja mikä on suhtautumisen sävy ajankohtaisiin energiamuotoihin ja energiatehokkuuteen. Kolmannessa teemassa keskusteltiin pääasiallisista viestintä- ja informaatiokanavista ja -muodoista, sekä siitä, minkälaista viestintää mahdollisesti kaivataan lisää, ja minkälainen viestintä on vähenemässä. Neljäs teema keskittyi päätöksentekoon vaikuttavien asioiden pohdintaan. Kysyttiin energia-asiantuntijan mielipidettä, mikä vaikuttaa eniten maaseudun pienyrittäjän päätökseen siirtyä uusiutuvan energian käyttäjäksi tai tuottajaksi, ja erityisesti sitä, mikä vaikuttaa siihen, että positiivinen päätös jää syntymättä. Viimeisessä teemassa energia-asiantuntijoiden haastatteluissa tiedusteltiin asiantuntijan mielipiteitä ja tuntemuksia siitä, mihin suuntaan uusiutuvien energiamuotojen ja energiatehokkuuden asioiden suosio on hänen mielestään tulevaisuudessa menossa, ja miltä näyttää alan tulevaisuus seuraavan viiden vuoden osalta.

Maaseudun pienyrittäjien haastattelut koostuivat kuudesta eri teemasta. Ensimmäisessä teemassa kysyttiin haastateltavan taustoja, kuten sitä, mitä tuotteita ja/tai palveluita yrittäjä tarjoaa, ja minkälainen asiakaskunta hänellä on. Seuraavan teeman kysymykset liittyivät energiasuunnitelmaan; kysyttiin, tietääkö haastateltava, mitä energiasuunnitelma sisältää ja onko hänen tilallensa tehty energiasuunnitelmaa. Kysyttiin myös, tietääkö haastateltava, mikä hänen tuotannossaan on energian osuus tuotantokustannuksista aikana (haastateltujen taustatietoihin syvennyttään haastatteluryhmiä käsittelevässä luvussa 6.3, raportin sivuilla 13–14). Kolmannessa teemassa käsiteltiin uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asioita, kysyttiin muun muassa, mitä uusiutuva energia tuo haastateltavalle ensimmäisenä mieleen, ja herättääkö aihe minkälaisia tunteita haastateltavassa. Neljäs teema keskittyi pohtimaan viestintä- ja informaatiokanavia- ja muotoja. Kysyttiin, mistä haastateltava pääasiassa hakee ja saa tietoa uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta, minkälaista viestintää hän toivoisi lisää, ja onko jokin kanava tai muoto hänen mielestään vähenemässä. Viidennessä teemassa kysyttiin, mitkä asiat vaikuttavat eniten pienyrittäjän investointipäätöksen syntymiseen siirtyä, tai olla siirtymättä, uusiutuvan energian käyttäjäksi tai tuottajaksi. Vaikuttaako päätöksen syntymiseen eniten esimerkiksi arvot tai ennakkoluulot, elämäntilanne, vai saatu informaatio aiheesta, vai kaikki nämä yhdessä. Viimeisessä teemassa maaseudun pienyrittäjien, kuten energia-asiantuntijoidenkin, haastatteluissa pohdittiin tulevaisuutta. Pohdittiin haastateltavan kanssa uusiutuvan

energian ja energiatehokkuuden asioiden kehittymistä ja suosiota, sekä viestinnän kehittymistä.

7.1 Haastattelujen ja tulosten reliabiliteetti ja validiteetti

Validiteetti mittaa tutkimuksessa käytettyjen menetelmien soveltuvuutta kohteena olevan tutkittavan ilmiön tutkimisessa. Kun tutkimuksen kohde-ryhmä ja kysymykset ovat oikeat, myös validiteetti on hyvä. Validiteettia on hyvä pohtia jo siinä vaiheessa, kun tutkimukseen valitaan tutkimusmenetelmää. Menetelmän pohdinta aloitetaan miettimällä, millaista tietoa tutkimuksella halutaan, sillä pelkästään käytetty menetelmä ei johda tietoon. On pohdittava, soveltuuko valittu menetelmä juuri tämän tyyppisen ilmiön tutkimiseen ja mittaamiseen, tällöin valmistaudutaan hyvin myös siihen, että tutkimustulos tulee olemaan validi eli pätevä. (Hiltunen 2009.)

Tutkimusmenetelmän validiteettiin on useita eri näkökulmia, yksi näkökulma on aineisto- ja sisältövaliditeetti, joka kuvaa sitä, kuinka hyvin aineiston analysointimenetelmä vastaa tutkimusaineistoa, ja kuinka hyvin tutkimusaineisto vastaa ulkoisia kriteerejä. Validiteetti tutkimustulosten näkökulmasta ilmaisee sen, onko tutkimustulos pätevä, eli onko tutkimus tehty perusteellisesti ja ovatko saadut tulokset sopivia, mielekkäitä ja käyttökelpoisia. Mikäli validiteettia ei ole lainkaan, myös itse tutkimus on käytännössä arvoton. On tutkittu aivan muuta asiaa kuin alun perin on ollut tarkoitus ja lähdetty sivuraiteille tutkimuksessa ja sen havainnoinnissa. (Hiltunen 2009.)

Tutkimusmenetelmän reliabiliteetti kertoo, kuinka hyvin ja luotettavasti käytetty tutkimusmenetelmä toimii tutkimusaineiston analysoinnissa. Mikäli tutkimusmenetelmän reliabiliteetti on alhainen, voi se kertoa esimerkiksi virheellisestä mittavälineestä tai sen väärästä tulkinnasta. Haastattelututkimuksessa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vastaaja muistaa jonkin asian väärin tai kysymyksen ymmärtämisessä on eroavaisuutta siinä, kuinka haastattelija kysymyksen on tarkoittanut ja kuinka haastateltava sen ymmärtää. Myös mahdolliset virheet vastauksia tallennettaessa tai merkityksessä alentavat reliabiliteettia. Kuitenkaan, vaikka reliabiliteetti olisi alhainen, ei tutkimustulos välttämättä ole arvoton, kuten käy validiteetin ollessa alhainen. Reliabiliteetin alhaisuuden vaikutusta tutkimuksen tuloksiin mitattaessa on tärkeää pyrkiä arvioimaan käytettyjen mittareiden reliabiliteetti yksitellen. On myös mahdollista, että tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä, vaikka validiteettia ei olisi lainkaan. Tällöin tulokset eivät vastaa siihen, mitä lähdettiin alun perin tutkimaan, mutta tuloksista voi selvittää muita mielenkiintoisia asioita. (Hiltunen 2009.)

Hyvään tutkimuksen reliabiliteettiin päästään, kun haastattelut on suunniteltu ja tehty huolellisesti ja kysymykset ovat helposti ymmärrettäviä ja selkeitä. Tutkimuksen reliabiliteetti mittaa tulosten luotettavuutta; ovatko tulokset sattumanvaraisia vai toistettavissa. Pitäisi olla mahdollista saada

samat tutkimustulokset uudelleen, mikäli tutkimus toistettaisiin samoissa olosuhteissa. (Hiltunen 2009.)

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmät ja haastattelurunko suunniteltiin ja valittiin tiiviissä yhteistyössä yhdessä hanketyöryhmän kanssa, jonka perusteella työn validiteetin oletus on hyvä. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa tulee ottaa huomioon, että haastattelujen määrä on ollut suhteellisen vähäinen (yhteensä 12 kpl), joten vastausten perusteella ei voi suoraan päätellä tutkittavan aihealueen tilannetta kokonaisuudessaan, vaan vastaukset ovat yksittäisten henkilöiden omia mielipiteitä ja ajatuksia aihepiiristä. Haastateltavat ryhmät oli kuitenkin tarkoin suunniteltu ja valittu tätä nimenomaista tutkimusta varten, joka osaltaan lisää tulosten reliabiliteettia.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin kokonaisuudessaan, jonka lisäksi tehtiin paperille muistiinpanoja itse haastattelutilanteessa. Litterointi suoritettiin nauhoituksia kuuntelemalla ja muistiinpanoja läpikäymällä, jotta minimoitaisiin haastattelijan oman näkemyksen vaikutus ja väärinymmärryksen mahdollisuus tutkimuksen tuloksiin. Tutkimukseen käytettävissä ollut rajallinen aika, kaksi kuukautta kuudenkymmenen prosentin työajalla, oli haaste tutkimusta tehdessä. Tutkimuksen validiteettia olisi voitu parantaa lisäämällä haastatteluita määrällisesti, mikäli tähän olisi ollut aikaa.

7.2 Ajankohtaisimmat uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asiat ja muodot

Ajankohtaisimmat uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asiat ja muodot -teeman tarkoitus haastatteluissa oli kerätä tietoa erityisesti siitä, minkälainen on tällä hetkellä keskustelun sävy ja asennoituminen uusiutuvia energiamuotoja ja energiatehokkuutta kohtaan. Sen lisäksi tarkoitus oli selvittää, mitkä energiamuodot ja energiatehokkuuden asiat ovat tällä hetkellä ajankohtaisia ja kiinnostavimpia maaseudun pienyrittäjien mielestä. Lisäksi selvitettiin muiden asiaan liittyvien seikkojen esille tuloa, kuten uusiutuvan energian tukijärjestelmät tai investointien takaisinmaksuajat.

Keskustelun sävy uusiutuvista energiamuodoista on yleisesti ottaen positiivinen ja kiinnostunut, mutta varovainen ja odottava, haastatteluissa selvisi. Energia-asiantuntijoiden haastatteluvastauksissa arvioitiin, että maaseudun pienyrittäjän iällä on jonkin verran vaikutusta siihen, kuinka rohkeasti pienyrittäjä aihealueeseen tutustuu; nuoremmalle sukupolvelle aihealue vaikuttaa olevan jo tutumpi ja helpommin lähestyttävä, kuin vanhemmalle yrittäjäsukupolvelle.

Haastatteluvastauksista selvisi myös öljyn ja ostosähkön matalien hintojen sekä yleisen taloustilanteen vaikutus arvoihin ja asenteisiin uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta; erityisesti maatalouden pienyrittäjien epävakainen taloustilanne lisää varovaista asennoitumista ja uteliasta odottamista. Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että uusiutuvien ener-

giamuotojen ja energiatehokkuuden suosion kehittyminen riippuu suurelta osin siitä, mihin taloustilanne lähivuosina kehittyy. Kiinnostusta aihealueeseen selvästi on, ja uusiutuvan energian linkittyminen kiertotalouteen esimerkiksi energiapuun käytön ja biokaasun tuotannon kohdalla, koetaan myös maaseudun pienyrityksissä positiivisena ja trendikkäänä.

7.2.1 Aurinkoenergia

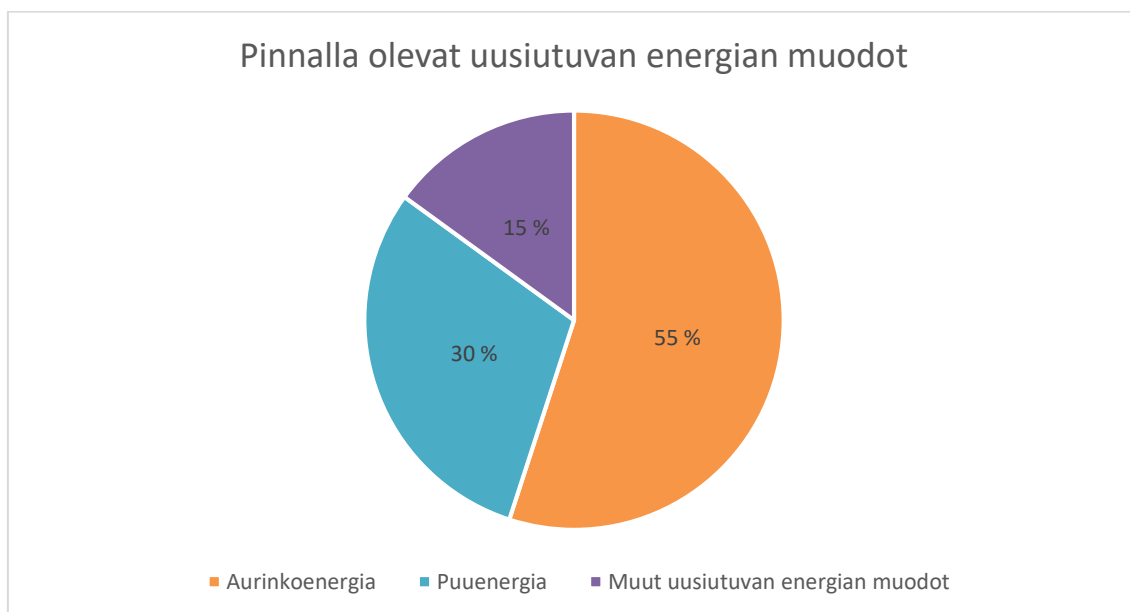
Kun haastateltavilta kysyttiin heidän mielestään ajankohtaisinta uusiutuvan energian muotoa, aurinkoenergian otti puheeksi ensimmäisenä 55 prosenttia vastaajista (Kuva 2, s. 20). Erityisesti aurinkosähkön otti esille usea vastaaja. Haastateltavat arvioivat, että yksi selvä syy on viimeaikainen aurinkosähköjärjestelmien hintojen laskeminen ja järjestelmien tehon parantuminen tekniikan kehittymisen myötä, ja sitä myöten investointien takaisinmaksuaikojen lyhentäminen, verrattuna esimerkiksi biokaasulla tai puukaasulla tuotetun sähkön tuotantokustannuksiin. Kiinnostusta uusiutuvan sähkön tuottoon on lisännyt myös sähkön kulutuksen ja tarpeen jatkuva kasvaminen, sähköistymisen ja automatisaation lisääntyessä.

Tällä hetkellä myös energiatukijärjestelmä tukee aurinkoenergiaa, johon tuki voi olla jopa 40 prosentin suuruinen. Rakennusten energiatehokkuusmääräysten jatkuva kiristyminen tuo myös oman tukensa aurinkoenergiajärjestelmien yleistymiseen varsinkin uudis- ja korjausrakentamisessa. Valmisteilla oleva nollaenergiarakentamisen lainsäädäntö lisää aurinkoenergian tuotantoa ja käyttöä myös yksityisillä pientalorakentajilla. (Ympäristöministeriö 2016).

7.2.2 Puuenergia

Kysyttäessä haastateltavilta ajankohtaisimpia uusiutuvan energian muotoja, aurinkoenergian jälkeen seuraavaksi eniten puhuttiin puuenergiasta, eritoten hakelämmityksestä. Haastateltavista 30 prosenttia mainitsi puuenergian jo ennen aurinkoenergiaa (Kuva 2, s. 20). Hakkeen käytön lämmittämiseen kommentointiin tosin olevan jo hyvin vakiintunutta, mutta kasvavaa kiinnostusta on sähkön tuottamiseen puukaasulla. Haastateluissa nousi esille muutamia hieman pettyneitä mielipiteitä liittyen viime aikoina uutisoituihin tutkimuksiin, joissa on kritisoitu puubiomassaa uusiutuvana energiamuotona viitaten sen hitaaseen uusiutumistahtiin.

Kasvihuoneiden osalta kattavuus hake- ja muilla biopolttoainelaitoksilla on jo hyvä. Kauppapuutarhaliitto ry:n energiatekniikan asiantuntijan mukaan kasvihuoneilla on kuitenkin edelleen eniten käytössä kevytpolttoöljy energianlähteenä. Kun lämmön tarve on vain 2–3 kuukautta vuodesta, kannattavaa vaihtoehtoa ei ainakaan toistaiseksi ole uusiutuvista energiamuodoista löytynyt, hän kommentoi haastattelussa.

Kuva 2. Diagrammissa haastatteluvastausten jakauma kysyttäessä ajan-kohtaisimpia uusiutuvan energian muotoja.

7.2.3 Muut uusiutuvan energian muodot ja ajatukset aihealueesta

Ilma- ja maalämpö, viljan kuivaus ja maatilojen huoltovarmuus nousivat haastatteluissa esille, kysyttäessä muita ajatuksia uusiutuvasta energiasta ja eri energiamuodoista. Haastatteluissa keskusteltiin muun muassa siitä, löytyisikö uusiutuvista energiamuodoista taloudellisempi ratkaisu maatilojen aggregaateille, joissa tällä hetkellä käytetään suurimmalta osin dieseliä. Lisäksi useampi haastateltavista mainitsi kiinnostuksen kasvaneen usean energiamuodon yhdistämiseen hybridijärjestelmän avulla tai muulla tavoin, sillä sähkön ja lämmön tarve vaihtelee vuodenaikojen lämpötilavaihteluista johtuen paljon. Esille nousi myös kasvihuoneen jäähdytyksen energiantarve sekä hevosenlannan käyttö biomassana.

Biokaasun tuotantoa kohtaan kiinnostusta olisi, mikäli sen tuotanto olisi toteutettavissa nykyistä pienemmällä kapasiteetilla. Siksi biokaasu sekä liikenteen biopolttoaineet nousivat esille tässä kohtaa haastatteluja vähiten, mutta otettiin usein uudelleen ja vahvemmin puheeksi pohdittaessa tulevaisuuden näkymiä myöhemmässä teemassa. Liikenteen biopolttoaineiden arvioitiin olevan murrosvaiheessa, ja arvioitiin että aurinkosähkö on tulossa vahvemmin tilalle. Ongelmaksi arvioitiin liikenteen biopolttoaineiden kohdalla muun muassa alan tämän hetkinen todella nopea kehitys, jonka seuraaminen vaatisi todella paljon aikaa, jotta olisi asioista ajan tasalla.

7.2.4 Energiatehokkuus

Sekä energia-asiantuntijoilla, mutta vielä enemmän maatalousyrittäjillä, nousi esille halu ja tarve energiatehokkuuden ja sen mahdollisuuksien kattavampaan ymmärtämiseen ja kartoittamiseen. Energiatehokkuutta saa usein parannettua pienemmillä investoinneilla, ja täten riskittömämmin ja nopeammalla aikataululla, kuin mitä vaatii kokonaan uuteen energiamuotoon siirtyminen.

Osa energia-asiantuntijoista totesi, että energiasuunnitelmien markkinointi on nykyisin haasteellista. He arvioivat, että suunnitelman tilaaminen koetaan hieman vieraaksi. Asiakkaan ennakkokäsitys on usein sellainen, että suunnitelma kannattaa tehdä vain, jos on harkitsemassa kokonaan uuteen energiamuotoon siirtymistä. Asiakas ei välttämättä tiedä, että energiasuunnitelman avulla voi saada aikaan säästöjä jo pelkillä toimintatapaan liittyvillä, energiatehokkuutta parantavilla ratkaisuilla.

Energiatehokkuudesta puhuttaessa haastateltavat ottivat esille muun muassa rakennusten ja ikkunoiden tiivistämisen, hakkeen lämpöarvon, kuivureiden lämmön talteenoton, hukkalämmön talteenoton yleisesti sekä valaistuksen energiatehokkuuden. Haastatteluissa pohdittiin myös maatalouskoneiden ja kuljetuskaluston polttoainekustannuksia, voisiko koneiden käytöllä ja taloudellisella ajotavalla parantaa energiatehokkuutta.

7.2.5 Muut esille tulleet asiat

Ensimmäisen haastatteluteeman; ajankohtaisimmat uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asiat ja muodot, viimeisenä kysymyksenä haastateltavilta kysyttiin, tuleeko heille mieleen vielä jotain muuta liittyen uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen, jota ei teeman aiemmissa osioissa vielä käsitelty. Haastateltavat ottivat puheeksi erityisesti uusiutuvan energian tukijärjestelmät sekä suurempien investointien kannattavuuteen ja takaisinmaksuaikoihin liittyvät seikat. Eräs haastatelluista energianeuvojista arvioi, että energiasäädösten ja direktiivien jatkuva kiristyminen ohjaa automaattisesti energiansäästökysymysten syvempään miettimiseen.

Tällä hetkellä on myös menossa tietynlainen siirtymävaihe; maaseudun tiloilla on suuri määrä vanhaa ja huonokuntoista kalustoa sekä vanhoja rakennuksia, joiden tulevaisuuden miettiminen on ajankohtaista ja näin myös energia-asiat ovat ajankohtaisia. Haastatteluissa arvioitiin myös valtion mahdollisuuksia tarjota vielä nykyistä suurempaa tukea uusiutuvalle energialle ja siihen siirtymiselle edistämällä ”energiaomavaraisuus”-ajattelua.

7.3 Pääasialliset viestintä- ja informointikanavat ja -muodot

Teemassa pääasialliset viestintä- ja informointikanavat ja -muodot selvitettiin sitä, mitä kanavia käyttäen energianeuvojat ja –asiantuntijat asiakkailleen viestivät ja informoivat, kuinka kanavat tavoittavat ja toimivat, sekä sitä, voisiko joku toimia vielä paremmin. Selvitettiin myös sitä, mistä kanavista asiakkaat eli maaseudun pienyrittäjät tänä päivänä pääasiassa etsivät ja saavat tietoa uusiutuvan energiasta ja energiatehokkuudesta. Teemassa selvitettiin myös sitä, mihin kanaviin voisi olla hyvä saada lisää viestintää aiheesta, sekä sitä, onko jonkin kanavan käyttö selvästi vähentymässä tai jo vähentynyt verrattuna aiempaan. Teemassa etsittiin vastauksia sille, olisiko mahdollisuuksia ja tarvetta ottaa käyttöön joitain ihan uusia viestintäkanavia tai –muotoja.

7.3.1 Retket, tutustumiskäynnit, tapahtumat ja verkostot

Hyvin tärkeänä informaatiokanavana pidetään tapahtumia, ammattimatkoja, retkiä ja eritoten tutustumiskäyntejä esimerkkikohteisiin. Sekä haastatellut energia-asiantuntijat kuin maaseudun pienyrittäjätkin olivat sitä mieltä, että tämän tyyppinen informaatio on antoisinta (kuva 3, s. 22).

Myös verkostot ihmisten välillä on maaseudulla erittäin toimiva ja luotettu, paljon käytössä oleva viestintäkanava. Haastatteluissa selvisi, että verkoston antamaan tietoon luotetaan vahvasti, minkä voi havaita esimerkiksi tilanteessa, jossa koko kyläyhteisö lähtee investoimaan uuteen energiamuotoon, esimerkiksi aurinkopaneeleihin. Myönteisen investointipäätöksen syntymiseen voi riittää pelkästään se, että maaseudun pienyrittäjä on kuullut järjestelmän tarpeellisuudesta ja toimivuudesta sekä luotettavasta toimittajasta naapuriltaan.

7.3.2 Ammattilehdet ja -julkaisut

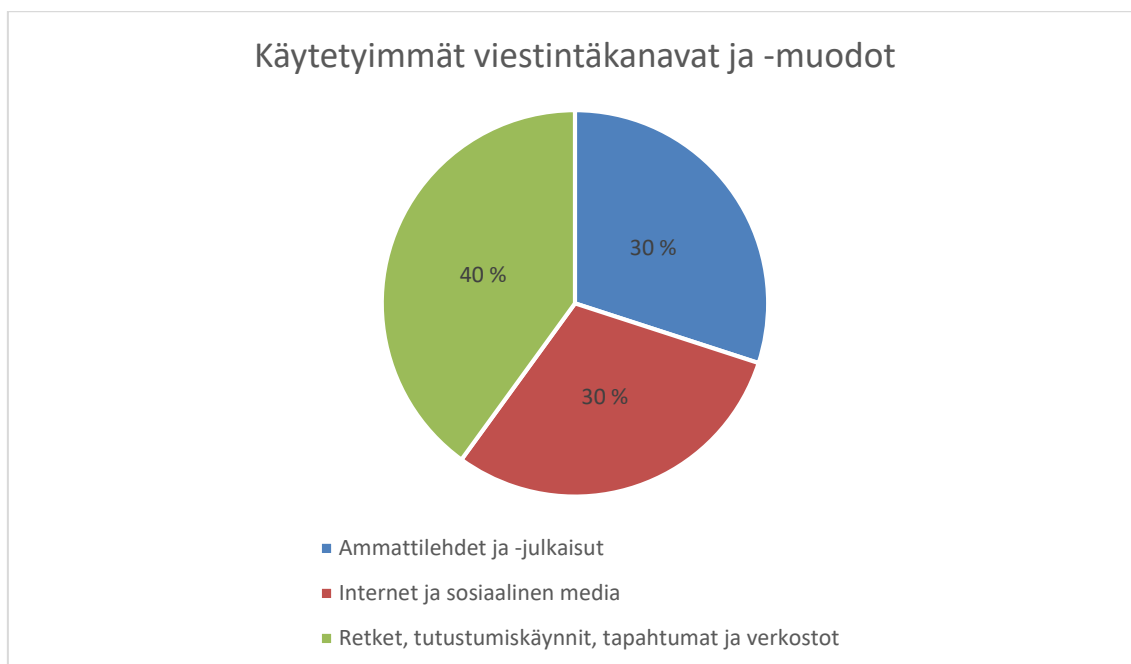
Kaikki haastatellut kokevat hyväksi ja laajasti tavoittavaksi viestintäkanavaksi painetut ammattilehdet ja muut ammattijulkaisut, joita luetaan edelleen säännöllisesti (Kuva 3, s. 23). Maaseudun tulevaisuus ja esimerkiksi yhdistysten tai liittojen julkaisut ja lehdet tilataan usein kotiin luettavaksi. Lehden lukeminen koetaan usein helpommaksi pitkä työpäivän jälkeen, kuin esimerkiksi netin selailu, kommentoi useampi maaseudun pienyrittäjä haastattelussa. Heidän toiveensa on, että usein ilmestyvissä lehdissä olisi vakituisemmin oma osionsa uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta, jotta sitä osaisi odottaa säännöllisesti. Eräs haastatelluista pienyrittäjistä mainitsi tällaisesta julkaisusta hyvänä esimerkkinä Koneviestintätilaajille lehden välissä toimitettavan BioEnergia-lehden, joka on tilattavissa myös erikseen.

7.3.3 Internet ja sosiaalinen media

Tutkimuksen tuloksista selviää, että maaseudun pienyrittäjä käyttää internetiä eniten siinä vaiheessa, kun jo tietää, mitä tietoa tarvitsee. Hän on saanut idean uudesta energiamuodosta esimerkiksi alan tapahtumassa, jonka jälkeen aiheeseen syvennyttään etsimällä lisätietoa verkosta. Maaseudun pienyrittäjät mainitsivat seuraavansa esimerkiksi www.farmit.net -verkkosivustoa, jossa julkaistaan myös uusiutuvaan energiaan liittyviä uutisia. Energia-asiantuntijat kehuivat Motivan internetsivuja, joille tarvittaessa ovat asiakkaitaan ohjanneet.

Sukupolvien käytöksessä on sähköisen viestinnän hyödyntämisessä nähtävissä edelleen eroja, nuoremmen sukupolven käyttäessä verkkoa luontevammin. Tästä huolimatta myös nuoremmat pienyrittäjät puolsivat haastatteluvastauksissaan enemmän tutustumismatkoja ja vierailuja esimerkiksi kotoon, verkon jäädessä toissijaiseksi tiedonhakuportaaliksi.

Sosiaalinen media ja sen käyttö on lisääntymässä myös maaseudulla, mutta vastausten perusteella käyttö keskittyy vielä toistaiseksi lähinnä Facebookiin. Facebookista erityisesti Maajussit-ryhmä mainittiin haastattelussa useampaan kertaan, ryhmästä lisää tietoa seuraavassa kappaleessa.

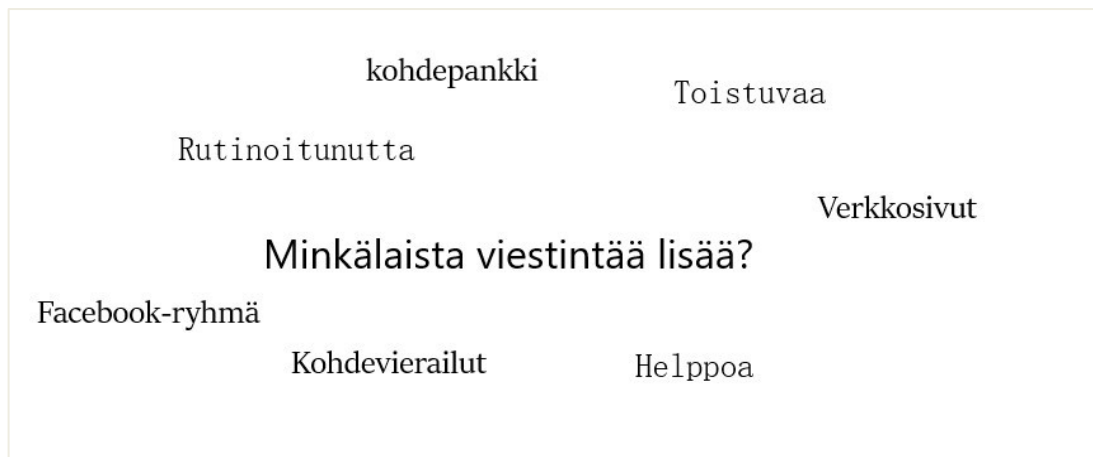

Kuva 3. Diagrammi kuvaa haastatteluvastausten jakaumaa käytetyimmistä viestintäkanavista ja -muodoista.

7.4 Toivottu viestintä

Kun maaseudun pienyrittäjä hakee tietoa uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta, tiedonhake vaikuttaa olevan hieman hajanaista, erityi-

sesti internetin käytön osalta. Haastatteluvastauksissa nimettiin aktiivisesti seurattuja verkkosivustoja hyvin vähän. Sosiaalinen media ja sen käyttö on kasvamassa, ja tämä tulisi ottaa huomioon myös uusiutuvista energiamuodoista ja energiatehokkuudesta viestittäessä. Kuvassa 4 esitellään haastatteluissa esille tulleita toiveita viestinnän suhteen.

Kuva 4. Minkälaista viestintää maaseudun pienyrittäjät toivovat

Sosiaalisen median kanavista Facebook oli haastatelluilla eniten käytössä. Erityisesti Facebookin Maajussit-ryhmä mainittiin useamman kerran. Tässä ryhmässä käydään usein keskustelua myös uusiutuvista energiamuodoista sekä energiatehokkuuden asioista, ryhmästä maininneet kolme pienyrittäjää kertoivat. Ryhmässä on jäseniä yli 8000. InforMe-hanke voisi hyödyntää Maajussit-ryhmää tavoittavana markkinointikanavana esimerkiksi energiatehokkaasti.fi -verkkosivustolle, ja mahdolliselle perustettavalle uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asioihin painottuvalle Facebook-ryhmälle tai -sivulle. Myös InforMe-hankkeen järjestämille uusiutuvan energian tapahtumille ja tutustumisretkille esimerkkikohteisiin, ja esimerkiksi mobiilisovellukselle voisi ryhmän kautta saada hyvää lisänäkyvyyttä, ja mahdollisia uusia osallistujia.

Ongelmaksi ei niinkään koeta sitä, onko informaatiota saatavilla, vaan päinvastoin se, että sitä on liikaa ja tarvitun tiedon löytäminen ja suodattaminen voi olla hankalaa ja työlästä. Sähköposteja, tiedotteita, lehtiä ja mainoksia lähetetään todella paljon, mutta mistä maaseudun pienyrittäjä tietää, mikä niistä kannattaa lukea ja mihin tarttua? Viestintään toivotaan enemmän erottuvuutta ja visualisointia, tällä hetkellä informaatio koetaan edelleen liian teoreettiseksi, ja siksi vaikeaselkoiseksi ja raskaaksi. Tarve informaation toistuvuudelle ilmenee maaseudun pienyrittäjien haastatteluvastauksissa, viestintäkanavasta riippumatta. Maaseudun pienyrittäjät toivovat, että syntyisi rutiini jonkin tietyn kattavan kanavan seuraamiseen esimerkiksi viikoittain tai kuukausittain liittyen uusiutuviin energiamuotoihin ja energiatehokkuuteen.

Haastatteluvastausten perusteella retkille, konkreettisille vierailuille ja tapahtumille tuntuu olevan enemmän kysyntää kuin tarjontaa, ne koettiin ehdottomasti antoisimmiksi informaatiokanaviksi niin pienyrittäjien, kuin energia-asiantuntijoidenkin mielestä. Eräs maaseudun pienyrittäjästä tosin harmitteli, että retkillä on välillä se huono puoli, ettei tiedä muita retkelle osallistujia etukäteen. Mikäli jo ennen retkeä olisi tiedossa, että mukana on kollega, jolla on juuri itseä kiinnostava energijärjestelmä jo käytössä, voisi häntä lähestyä jo alkumatkasta ja näin saada retkestä irti vielä enemmän. Osallistujien keskinäiselle esittäytymiselle toivotaan siis aiempaa suurempaa painoa.

Esille nousi tarve kattavalle, selkeälle ja helposti käytettävälle verkkosivustolle, jolle kerättäisiin tietoa kaikista uusiutuvista energiamuodoista, niiden kehittymisestä sekä energiatehokkuudesta. Sivustoa markkinoitaisiin aktiivisesti ja sille ohjautuminen olisi verkossa helppoa. Sivuston päivityksistä tiedotettaisiin selkeästi jo etusivulla, ja päivityksistä voisi lähettää esimerkiksi sähköpostitiedotteen, jotta syntyisi rutiini sivustolla vierailemiseen. Tällä hetkellä yleinen mielipide haastatteluvastausten perusteella tuntui olevan, että verkosta löytyvä informaatio on melko pirstaloitunutta ja hankalasti löydettävissä, joten itsensä ajan tasalla pitäminen nopeasti kehittyvästä aiheesta on haastavaa.

Haastatteluissa ehdotettiin myös, esimerkiksi edellä kuvailtuun verkkosivustoon yhdistetyn, kohdepankin perustamista: Se sisältäisi muutaman minuutin pituisia esittelyvideoita tiloista ja tilojen energiaratkaisuista, jotka jo ovat johonkin uusiutuvaan energiamuotoon investoineet. Esittelyvideon lisäksi tarjoutuisi yhteydenottomahdollisuus yrittäjään, mahdollisen tapaamisen sopimiseksi. Yrittäjät olivat tällaista ideaa kohtaan myönteisiä, sillä tämän tyyppiset tapaamiset koetaan molemmin puolin antoisiksi: kiinnostunut tilaan tutustuja on yleensä vastikään aihepiiriin perehtynyt, ja näin ollen myös tilaansa esittelevä yrittäjä voi saada uutta, ajantasaista tietoa jo käyttämästään energiamuodosta tai järjestelmästä. Mielipiteet kyseistä järjestelmää jo käyttävältä ovat luonnollisesti hyvinkin ratkaisevia ja huomattavasti isomman painoarvon saavia investointipäätöstä harkittaessa, kuin esimerkiksi laitevalmistajan edustajan myyntipuheet.

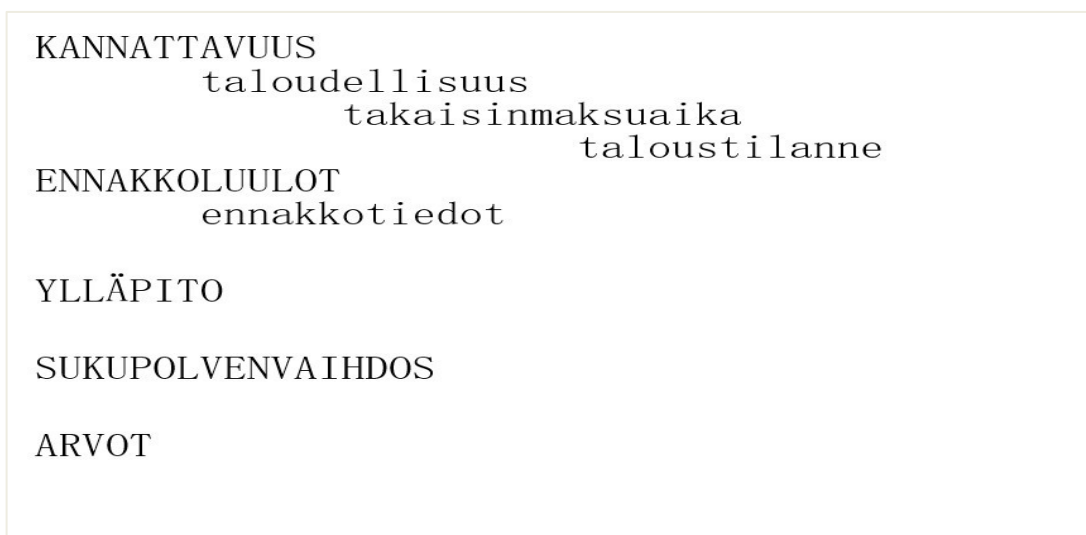
Haastatteluissa kävi ilmi, että viestinnän kehittämisessä tulisi muistaa kiinnittää huomiota myös vanhimman yrittäjäsukupolven tavoittamiseen. Muistaa, että esimerkiksi tapahtumista ja retkistä voitaisiin edelleen tiedottaa myös kyläyhdistysten ilmoitustauluilla ja paikallislehdissä.

7.5 Päätöksentekoon vaikuttavat seikat

Teemassa ”päätöksentekoon vaikuttavat seikat” keskityttiin selvittämään, minkälaiset asiat vaikuttavat eniten maaseudun pienyrittäjän päätökseen siirtyä, tai olla siirtymättä uusiutuvan energian tuottajaksi tai käyttäjäksi. Kysyttiin, vaikuttaako päätöksentekoon eniten taloudelliset kysymykset ja

investoinnin kannattavuus, vai kenties laitteen ylläpitoon ja huoltoon liittyvät seikat. Tiedusteltiin haastateltavilta, kuinka suuri merkitys päätökseen on investointia suunnittelevan pienyrittäjän omilla arvoilla tai elämäntilanteella, sekä sitä, vaikuttavatko mahdolliset ennakkoluulot tai ennakkotiedot päätöksen syntymiseen. Haluttiin myös tietää, onko aiheesta saadulla viestinnällä, sen muodolla tai kestolla vaikutusta päätöksentekoon.

Saaduissa vastauksissa selvisi, että heikohkon yleisen taloustilanteen takia ilmapiiri on tällä hetkellä melko odottava ja varovainen isojen investointien suhteen, sekä energia-asiantuntijoiden että pienyrittäjien mielestä. Mutta asenne on kuitenkin positiivinen: Ympäristötietoisuus on lisääntynyt, jonka myötä uusiutuvien energiamuotojen ja energiatehokkuuden merkitys ymmärretään ja niihin halutaan panostaa, jos se vain on taloudellisesti mahdollista. Kuvassa 5 on tiivistetty seikkoja, jotka vaikuttavat maaseudun pienyrittäjän päätöksentekoon investoida uusiutuvaan energiaan.

Kuva 5. Maaseudun pienyrittäjän päätöksentekoon vaikuttavia seikkoja

7.5.1 Kannattavuus ja takaisinmaksuaika

Kun haastateltavilta kysyttiin syitä, jotka eniten vaikuttavat päätöksentekoon siirtyä uusiutuvan energian tuottajaksi, lähes kaikki haastateltavat mainitsivat ensimmäiseksi kannattavuuden ja takaisinmaksuajan. Maaseudun pienyrittäjillä tämä johtuu jonkin verran ennakkoluuloista: heikohkon taloustilanteen takia, kun jo perustoiminnan saaminen kannattavaksi on haasteellista, ei haluta edes uskoa, että jokin tämän kaltainen muutos ja investointi hieman vieraaseen asiaan olisi järkevää. Investointi uuteen energiamuotoon voi tuntua hieman kaukaiselta ajatukselta, eikä sitä pidetä kovin tärkeänä varsinkaan niin kauan, kun öljyn hinta on alhainen. Investointipäätöstä lykätään, nykyiselle energiajärjestelmälle tehdään vain pakolliset vuosihuollot, ja keskitytään mieluummin parantamaan energiatehokkuutta pienemmillä investoinneilla.

7.5.2 Ylläpito

Kannattavuuteen ja takaisinmaksuaikoihin liittyvien syiden jälkeen haastateltavat ottivat esille päätöksentekoon vaikuttavista seikoista mahdollisen uusiutuvan energian järjestelmän ylläpidon työläyden. Pienyrittäjät pohtivat, kuinka heidän aikansa riittäisi uuden energijärjestelmän ylläpitoon, jos tilan nykyinen toiminta vie jo kaiken ajan. Lisäksi heitä mietitytti uuden laitteiston käytön monimutkaisuus. Käytön tulisi olla mahdollisimman helppoa, jotta järjestelmälle olisi tarvittaessa helppo saada ylläpitäjä esimerkiksi loman ajaksi.

Kuitenkin lopulta, suurimman osan haastateltujen kokemus oli, että vaikka uuden energijärjestelmän mukanaan tuoma työmäärä olisi suurempikin, ei se ole ratkaiseva asia, mikäli muut seikat puoltavat investointia. Haastateltavat luottavat nykypäiväisen tekniikan ja automaation toimintaan.

7.5.3 Suositukset, käyttäjäkokemukset, verkostot

Seuraavana vaikuttavana asiana, tehdä investointipäätös uusiutuvaan energijärjestelmään, haastateltavat mainitsivat luottamaltaan taholta kuullut käyttäjäkokemukset ja suositukset. Kun järjestelmän on nähnyt tutulla toiminnassa ja saanut häneltä hyvän perehdytyksen järjestelmään, sekä suosituksen luotettavasta järjestelmän toimittajasta, voi tämä jo riittää saamaan aikaan myönteinen investointipäätös. Toimittajaa valitessa vaikuttaa erityisesti se, kuinka hyvin järjestelmän toimittaja on toiminut mahdollisissa vikatilanteissa.

Tiiviit naapurustoverkostot maaseudulla voivat näkyä päätöksenteossa myös negatiivisesti. Jos naapurissa menee huonosti, tunne saattaa yltää myös itselle, vaikka oma tilanne olisi parempi ja voisi mahdollistaa uuteen energiamuotoon investoinnin nopeallakin aikataululla.

7.5.4 Elämäntilanne

Sukupolvenvaihdokset tiloilla ja elämäntilanne yleisesti vaikuttavat päätöksentekoon investoida uusiutuvan energian järjestelmään jonkin verran. Näiden haastattelujen perusteella tosin energia-asiantuntijoiden mielestä niiden vaikutus on suurempi, kuin pienyrittäjien omien vastausten perusteella. Haastateltujen pienyrittäjien asenne tulevaisuuteen tuntui olevan luottavaisempi elämäntilanteen vaikutuksia arvioitaessa ja he kokivat, että investointi uusiutuvaan energiamuotoon olisi myös suora investointi tilan arvoon.

Tilanteisiin, joissa tulevalla sukupolvenvaihdoksella olisi suurempi vaikutus investointipäätöksen syntymiseen, haastatteluvastauksissa ehdotettiin vaihtoehtona kiinteän voimalaitoksen rakentamiselle siirrettävissä olevaa

energiavoimalaa tai esimerkiksi viljan kuivuria, jolloin myös sen myyminen olisi tarvittaessa mahdollista.

7.5.5 Muita päätöksentekoon vaikuttavia seikkoja

Muita haastatteluissa esille tulleita, päätöksentekoon vaikuttavia asioita olivat työläs energiatukien hakuprosessi. Hakuprosessi saatetaan kokea jopa niin työlääksi, että se voi olla syy päätyä kielteiseen investointipäätökseen uusiutuvan energijärjestelmän kohdalla.

Haastateltavat pitivät tärkeänä lähtökohtana myönteisen päätöksen syntymiseen myös luonnollisesti sitä, että maaseudun pienyrittäjällä on potentiaalia ja raaka-ainetta kyseisen energiamuodon tuottamiseen. Energia-puuta, raaka-ainetta biokaasun tuottamiseen tai riittävästi pinta-alaa aurinkopaneeleita varten. Mikäli raaka-ainetta ei valmiina itseltä löydy, sen saatavuudella voi olla isoja alueellisia eroja.

Energia-asiantuntijat mainitsivat vastauksissaan, että neuvontakäynnin yhteydessä on käynyt myös niin, että selviää ettei uusiutuvaan energiaratkaisuun investointi olekaan asiakkaan tilalle kannattava vaihtoehto. Tällöin on yleensä kuitenkin löydetty useita energiatehokkuuden parantamiskeinoja ja -tapoja.

Viime aikoina myös ympäristöarvot, sekä imagoon ja statukseen liittyvät asiat ovat alkaneet vaikuttaa enenevässä määrin maaseudun pienyrittäjillä harkittaessa uusiutuviin energiamuotoihin siirtymistä. Näiden asioiden vaikuttavuus on kuitenkin vielä pientä, verrattuna esimerkiksi maatalan korjausrakentamiseen liittyviin tarpeisiin. Mutta esimerkiksi maaseutumatkailuyrityksillä tällaiset seikat saattavat olla päätöksenteon hetkellä jopa ratkaisevia. Myös trendikkyys sen suhteen, että halutaan olla teknisesti valveutuneita ja uuden lämmitys- tai sähköntuotantotavan edelläkävijänä, näkyy koko ajan selvemmin maaseudun pienyrityksissä.

7.6 Uusiutuva energia ja energiatehokkuus tulevaisuuden maaseudulla

Viimeisessä haastatteluteemassa sekä maaseudun pienyrittäjiltä että energia-asiantuntijoiltakin, kysyttiin ajatuksia siitä, miltä heidän mielestään näyttää uusiutuva energia ja energiatehokkuus tulevaisuuden maaseudulla. Vastauksista selviää, että tulevaisuutta odotetaan uteliaasti. Taloustilanne mietityttää, sen kehittyminen on hyvin ratkaisevassa asemassa myös uusiutuvien energiamuotojen suosion kehittämisessä.

Haastatteluissa tuotiin esille varovaisia arvioita, että tulevaisuuden energiamuotoina erityisesti biokaasun tuotanto ja käyttö tulisi maataloilla kasvamaan, sillä tilojen lukumäärän arviotiin vähenevän ja jäljelle jäävien tilojen koon kasvavan, mikä mahdollistaisi nykyistä helpommin riittävän kapasiteetin biokaasun tuotannolle. Tilojen koon kasvun arviotiin vaikuttavan

positiivisesti myös liikenteen biopolttoaineiden tuotannon kasvuun. Tuuli-voiman tuotannon suosion arvioitiin myös lisääntyvän tulevaisuudessa. Uusiutuvan energian voimalaitoksien teknisten ominaisuuksien kehitystä seurataan mielenkiinnolla. Haastatteluissa mainittiin esimerkiksi tulevaisuuden hakelämpölaitos, jonka yhteyteen on liitetty kuivuriosuus, johon hakkeen voisi syöttää tuoreena, ja saataisiin näin kompensoitua kuivaus- ja säilytyskustannuksia.

Haastatellut arvioivat sähkön merkityksen ja tarpeen kasvavan, ja sitä myöten myös sähkön tuotannon tarve tulee lisääntymään. Energiaverojen ja –säästöjen kiristyessä kiinnostuksen lisääntyminen myös uusiutuvia energiavaihtoehtoja kohtaan lisääntyy väistämättä, niin lämmitysenergian kuin liikennebiopolttoaineiden osalta.

Hybridijärjestelmien, sekä naapuruston kanssa yhteisten uusiutuvan energian verkkojen suosion uskotaan nousevan myös, mutta molempien kohdalla mietityttää niiden ylläpitovastuu. Haastatteluissa ehdotettiin ratkaisuksi osuuskuntatoimintaa, jonka kautta järjestelmää ylläpidettäisiin. Mahdollisesti jopa niin, että järjestelmää ylläpitämään palkattaisiin oma työntekijä.

Energiatuet siirtyivät vuoden 2017 alusta Tekesin hallintaan (tammikuun 2018 alusta alkaen Business Finland, Finpron ja Tekesin yhdistymisen johdosta (Business Finland n.d.b)), ja haastateltu ELY-keskuksen edustaja Markku Mäkelä veikkasi tällä olevan tulevaisuudessa vaikutusta niin, että suorat investointituet vähenevät ja tuet keskittyvät tulevaisuudessa enemmän kotimaiseen kehitystyöhön, kuten tekniikkaan ja energiatehokkuuden lisäämiseen.

8 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO, POHDINTA JA KEHITYSEHDOTUKSET INFORME-HANKKEELLE

Haastattelututkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että uusiutuvista energiamuodoista ja energiatehokkuudesta on tällä hetkellä saatavilla informaatiota riittävästi, jopa liiaksikin. Maaseudun pienyrittäjän kannalta ongelma on muodostunut saatavilla olevan tiedon ymmärrettävyys ja jäseneltävyys. Aihealue on kuitenkin vielä uudehko ja monelle vieras, joten viestintää olisi hyvä saada selkeytettyä niin, että aihealue koettaisiin helpommin lähestyttäväksi. Maaseudun pienyrittäjälle olisi tärkeää saada luotua tunne, että omaa energiatehokkuutta on mahdollista parantaa matalla kynnyksellä, ja pienilläkin investoinneilla voi saada paljon aikaan.

Haastatteluvastauksista selviää, että maaseudun pienyrittäjä toivoo viestintään toistuvuutta, jotta informaatiota uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta rutinoituisi odottamaan ja seuraamaan säännöllisesti. Toimiva kanava voisi olla esimerkiksi säännöllisesti ilmestyvän, ja jo hyvin

tavoittavan ja luotetun, julkaisun liitteenä ilmestyvä oma julkaisu uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden ajankohtaisista asioista.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että maaseudun pienyrittäjän mielestä viestintä uusiutuvista energiamuodoista ja energiatehokkuudesta koetaan edelleen usein liian teoreettiseksi, joten visualisointia ja eri viestintämuotojen yhdistämistä, tarvitaan lisää. Maaseudun pienyrittäjille viestittäessä on kuitenkin muistettava se, että myös iäkkäämmät pienyrittäjät tulevat tavoitetuiksi. Esimerkiksi kyläyhdistysten ilmoitustauluja seurataan edelleen, ja erityisesti vanhemmalle sukupolvelle ilmoitustaulut ja paikallislehdet ovat nykypäivänäkin usein se ensimmäinen viestintäkanava tiedon haakuun.

Lisää informaatiota kaivataan erityisesti energiatehokkuudesta ja sen parantamisen mahdollisuuksista. Maaseudun pienyrittäjä hakee matalan kynnyksen selkeitä ja yksinkertaisia, helposti toteutettavia vaihtoehtoja, joilla parantaa omaa energiatehokkuuttaan. Tätä kautta kynnys siirtyä uusiutuvaan energiaan saadaan madaltumaan ja yrittäjä ymmärtämään, ettei kyse ole pelkästään uuteen energiamuotoon siirtymisestä, vaan kokonaisuudesta, joka yhdistää nämä molemmat.

Viestinnässä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että saadaan motivoitua myös ne maaseudun pienyrittäjät, jotka eivät tätä tietoa vielä edes tiedä tarvitsevänsä. Tietämättömyys tilakohtaisesti sopivista vaihtoehdoista voi jättää yrittäjän paitsi monesta potentiaalisesti energiansäästöistä. Haastatteluvastauksissa ehdotettiin yhdeksi motivoivaksi keinoksi energia-asiantuntijan tekemää käyntiä tilalla, jolla kartoitettaisiin tilan tulevaisuutta. Perinteisen energiasuunnitelman laatimisen lisäksi.

Sosiaalisen median suosion kasvaminen tulee ottaa huomioon myös uusiutuvien energiamuotojen ja energiatehokkuuden viestinnässä. Näiden haastattelujen perusteella erityisesti Facebook tuntuu olevan jo melko vakiintuneesti eri ikäisten maaseudun pienyrittäjien käytössä. Facebookia voisikin hyödyntää ainakin markkinoinnissa, tai suurempanakin viestintäkanavana, perustamalla oma Facebook-ryhmä maaseudun uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden asioille. Jo olemassa olevista ryhmistä haastatteluissa mainittiin useaan kertaan Facebookin Maajussit-ryhmä, jossa on jäseniä yli 8000.

Retkiä, tapahtumia ja tutustumiskäyntejä esimerkkikohteisiin toivotaan edelleen lisää, ja ne koetaan erittäin antoisiksi ja informatiivisiksi. Osallistujien keskinäiselle esittäytymiselle toivotaan aiempaa suurempaa painoa, jotta tietäisi ajoissa hakeutua keskusteluun, mikäli mukana onkin joku joka jo tuottaa juuri sitä uusiutuvan energian muotoa, joka itseä kiinnostaa. Toivotaan myös, että tutustumiskäynneille olisi nykyistä helpompi lähteä ja päästä.

Haastatteluissa ehdotettiin, että perustettaisiin verkkosivusto, jolta löytyisi esittelyvideoita tiloista jotka jo tuottavat uusiutuvaa energiaa eri tavoilla. Sivuston kautta voisi halutessaan ottaa yhteyttä kyseiseen yrittäjään ja sopia tutustumiskäynnistä tilalla. Vierailusta voisi hyötyä molemmat, sekä tähän kyseiseen energiamuotoon vastikään tutustunut vierailija, että uusiutuvan energian tuottaja, joka saisi uusinta tietoa tuottamastaan energiamuodosta.

LÄHTEET

- Bioenergia (n.d). Tietoa bioenergiasta ja turpeesta. Haettu 17.10.2017 osoitteesta <http://www.bioenergia.fi/Bioenergiatietoa>
- Business Finland (n.d.a). Energiatuki. Haettu 12.5.2018 osoitteesta <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/rahoitus/pk-ja-midcap-yritys/energiatuki/>
- Business Finland (n.d.b). Tietoa Business Finlandista. Haettu 3.2.2018 osoitteesta <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/tietoa-meista/lyhyesti/>
- Energiateollisuus (n.d.a). EU:n energia- ja ilmastopolitiikka vuoteen 2030. Haettu 12.5.2018 osoitteesta https://energia.fi/energiateollisuuden_edunvalvonta/energiapolitiikka/eu_n_2030-tavoitteet
- Energiateollisuus (n.d.b). Vesivoimalla eniten uusiutuvaa sähköntuotantoa. Haettu 19.10.2017 osoitteesta <https://energia.fi/perustietoa/energia-alasta/energiantuotanto/sahkontuotanto/vesivoima>
- Energiavirasto (n.d.a). Energiatehokkuus. Haettu 12.10.2017 osoitteesta <https://www.energiavirasto.fi/energiatehokkuus>
- Energiavirasto (n.d.b). Tuotantotuki. Haettu 1.6.2017 osoitteesta <https://www.energiavirasto.fi/tuotantotuki1>
- Halme, K. (2015). Hämeen uusiutuvan energian tulevaisuus (HUE) - elinkeinon kehittämissuunnitelman loppuraportti. ProAgria Etelä-Suomi.
- Hiltunen, L. (2009). Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Haettu 24.10.2017 osoitteesta http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1995). Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huttunen, R. (2017). Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 4/2017. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvaara, J. (2017). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Ilmasto-opas (n.d). Globaalit päästöt. Haettu 12.5.2018 osoitteesta <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hillinta/-/artikkeli/4243dde-827f-485e-9fa9-45b49bfa317/globaalit-paastot.html#h P st jen m r ja jakauma p st l hteitt in>

Juuti, P. & Puusa, A. (2011). Menetelmäviidakon raivaajat - Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint Oy.
Jyväskylän yliopisto (2015). Koppa. Määrällinen tutkimus. Päivitetty 23.5.2015. Haettu 19.10.2017 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Kerttula, M. & Kilponen, P. (2001). Potilaiden mielipiteitä turvallisuuden toteutumisesta heräämöhoidon aikana. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Lahden ammattikorkeakoulu oy (LAMK) (2015). Informaatiomuotoilulla maaseudun uusiutuvan energian mahdollisuuden esille – InforMe. Hanke-suunnitelma.

Leader Keski-Suomi (n.d). Hanketoteuttajan viestintäohjeita. Haettu 16.10.2017 osoitteesta http://www.keskisuomenmaaseutu.fi/rahoitus/tietoa_hakijalle/hankkeiden_viestintaohjeet

Maaseutuvirasto Mavi (n.d). Maatalouden investointituet. Tukikohteet. Haettu 12.5.2018 osoitteesta http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/maatalouden_investointituet/Sivut/tukikohteet.aspx

Maaseutuvirasto Mavi (2016). Maatilojen neuvonta. Päivitetty 15.7.2016. Haettu 14.10.2016 osoitteesta <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Sivut/tilaneuvonta.aspx>

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ohjelmakausi 2014–2020 (2017). Hanketoimijan käsikirja – hankkeen suunnittelu, hakeminen, toteuttaminen ja päättäminen. Haettu 16.10.2017 osoitteesta https://www.maaseutu.fi/globalassets/esitteet-ja-opaat/hanketoimijan20kc3a4sikirja_20170324.pdf

Motiva (2017a). Aurinkolämmön perusteet. Päivitetty 17.5.2017. Haettu 12.10.2017 osoitteesta https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/aurinkolampo/aurinkolammon_perusteet

Motiva (2017b). Auringosta sähköä. Päivitetty 23.8.2017. Haettu 12.10.2017 osoitteesta https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/aurinkosahko/aurinkosahkon_perusteet/auringosta_sahkoa

Motiva (2017c). Bioenergian käyttö. Päivitetty 19.5.2017. Haettu 17.10.2017 osoitteesta https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/bioenergia/bioenergian_kaytto

Motiva (2017d). Lämpöpumput. Päivitetty 11.10.2017. Haettu 20.10.2017 osoitteesta https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/lampopumput

Motiva (2016). Vesivoima. Päivitetty 16.11.2016. Haettu 19.10.2017 osoitteesta https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/vesivoima

Motiva (n.d). Uusiutuva energia Suomessa. Haettu 1.6.2017 osoitteesta https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/uusiutuva_energia_suomessa

Moilanen, T., Ojasalo, K. & Ritalahti, J. (2009). Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Parlamentaarinen energia- ja ilmastokomitea (2014). Energia- ja ilmastotiekartta 2015. Parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean mietintö 16. päivänä lokakuuta 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja energia ja ilmasto 31/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Pyykkönen, S. (2014). Uusimaaseutu – Uudenmaan maaseudun tietokanava. Uudenmaan maaseudun ja uusiutuvan energian tiedotushankkeen loppuraportti 2014. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Suomen Tuulivoimayhdisty ry (n.d). Tietoa tuulivoimasta. Haettu 17.10.2017 osoitteesta <http://www.tuulivoimayhdistys.fi/tietoa-tuulivoimasta/tietoa-tuulivoimasta>

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2016). Energian hankinta ja kulutus. ISSN=1799-795X. 4. Vuosineljännes 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 1.6.2017 osoitteesta http://www.stat.fi/til/ehk/2016/04/ehk_2016_04_2017-03-23_tie_001_fi.html

Syke (n.d). Uusiutuva energia Suomessa. Mitä on uusiutuva energia? Haettu 31.5.2017 osoitteesta <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hilinta/-/artikkeli/0bd05ecc-8c68-4fb6-a6e9-2c4ad90d577d/uusiutuva-energia.html>

Ympäristöministeriö (2016). Maankäytön ja rakentamisen valmisteilla oleva lainsäädäntö. Lähes nollaenergiarakentamisen lainsäädännön valmistelu. Päivitetty 20.10.2016. Haettu 26.10.2016 osoitteesta <http://www.ym.fi/lahesnollaenergiarakentaminen>

HAASTATTELU, ENERGIA-ASiantuntijat

Teema 1, johdatus aiheeseen, haastateltavan taustat

- Kuinka kauan olet tehnyt tätä työtä?
- Minkälainen asiakaskuntasi pääasiassa on?
- Kuinka monta maaseutuyrittäjää/viljelijää tapaat kuukauden aikana?
- Kuinka monta maatilan energiasuunnitelmaa olet laatinut? Kuinka monta niistä viimeisen vuoden aikana?

Teema 2, uusiutuvat energiamuodot ja energiatehokkuuden asiat

- Minkälaiset uusiutuvan energian asiat tai muodot kiinnostavat tai puhuttavat eniten asiakkaiden keskuudessa tällä hetkellä?
- Minkälainen on keskustelun sävy: positiivinen, negatiivinen, innokas, pelokas?
- Ajankohtaisimmat asiat? Jokin tietty energiamuoto/muodot? Entä muut asiat, esimerkiksi uusiutuvan energian tuet? Kannattavuus tai kannattamattomuus, takaisinmaksuajat?

Teema 3, pääasialliset viestintä- ja informaatiokanavat ja -muodot

- Mitkä ovat pääasialliset viestintä- ja informaatiokanavat ja -muodot tällä hetkellä?
- Mitä lisää? Mikä voisi toimia vielä paremmin? Uusia kanavia tai muotoja? Esitteet? Lehtiartikkelit, millaisissa lehdissä? Tapahtumat? Infotilaisuudet? Retket? Verkkajulkaisut? Verkkosovellukset?
- Minkälainen viestintä on hiipumassa, vähenemässä?

Teema 4, päätöksenteko

- Miksi jättää positiivinen päätös tekemättä siirtyä uusiutuvan energian käyttäjäksi tai tuottajaksi?
- Taloudelliset kysymykset/kannattavuus? Ylläpito laitteelle?
- Kuinka vaikuttavat arvot? Perhesuhteet, elämäntilanne?
- Ennakkoluulot/ennakkotiedot?

Teema 5, alan tulevaisuus

- Mihin suuntaan ala on mielestäsi kehittymässä seuraavan viiden vuoden aikana?
- Onko uusiutuvien suosio/mielenkiinto noussut/nousemassa/pysynyt mielestäsi tasaisena/laskenut viime aikoina?

HAASTATTELU, PIENYRITTÄJÄT

Teema 1, johdatus aiheeseen, haastateltavan tausta

- Kuinka kauan olet tehnyt tätä työtä?
- Mitä tuotteita ja/tai palveluita tarjoat?
- Minkälainen asiakaskuntasi on?

Teema 2, energiasuunnitelma

- Onko tilallesi tehty energiasuunnitelmaa?
- Tiedätkö mitä energiasuunnitelmaan sisältyy?
- Jos suunnitelma on tehty, mitä siitä jäi käteen? Oletko palannut tuloksiin myöhemmin?
- Tiedätkö, mikä on tuotannossasi energian osuus tuotantokustannuksista? Esimerkiksi per tuotettu myyntikilo

Teema 3, uusiutuva energia ja energiatehokkuus

- Mitä uusiutuva energia tuo sinulle ensimmäisenä mieleen?
- Minkälaisia ajatuksia aihe herättää; Positiivisia? Negatiivisia? Innokkaita? Pelokkaita? Epäluuloisia?
- Ajankohtaisimmat asiat? Jokin tietty energiamuoto/muodot? Entä muut asiat, esimerkiksi uusiutuvan energian tuet?

Teema 4, viestintä- ja informaatiokanavat ja -muodot

- Mitkä ovat pääasialliset viestintä- ja informointikanavat ja -muodot joista saat ja haet tietoa uusiutuvista energiamuodoista, energiatehokkuudesta tai muista uusiutuvan energian asioista?
- Mitä lisää? Mikä voisi toimia vielä paremmin? Uusia kanavia tai muotoja? Esitteet? Lehtiartikkelit, millaisissa lehdissä? Tapahtumat? Infotilaisuudet? Retket? Verkkojulkaisut? Verkkosovellukset? SOME?
- Mikä on mielestäsi hiipumassa, vähenemässä?

Teema 5, päätöksenteko

- Investointipäätöksen syntyessä (siirtyä tai olla siirtymättä uusiutuvan energian tuottajaksi/käyttäjäksi), mitkä asiat vaikuttavat?
- Taloudelliset kysymykset/kannattavuus? Ylläpito laitteelle?
- Kuinka vaikuttavat arvot? Perhesuhteet? Elämäntilanne? Ennakkoluulot/ennakkotiedot?

- Viljelijän päätöksentekoon vaikuttaneet asiat, viestinnän muoto ja kirjo, kun lopputuloksena positiivinen investointipäätös?

Teema 6, tulevaisuus

- Mihin suuntaan uusiutuvat energiamuodot ja energiatehokkuus ovat mielestäsi kehittymässä seuraavan viiden vuoden aikana?
- Onko uusiutuvien suosio/mielenkiinto noussut/nousemassa/pysynyt mielestäsi tasaisena/laskenut viime aikoina?
- Tulevaisuuden näkymät, muodot, viestintä?